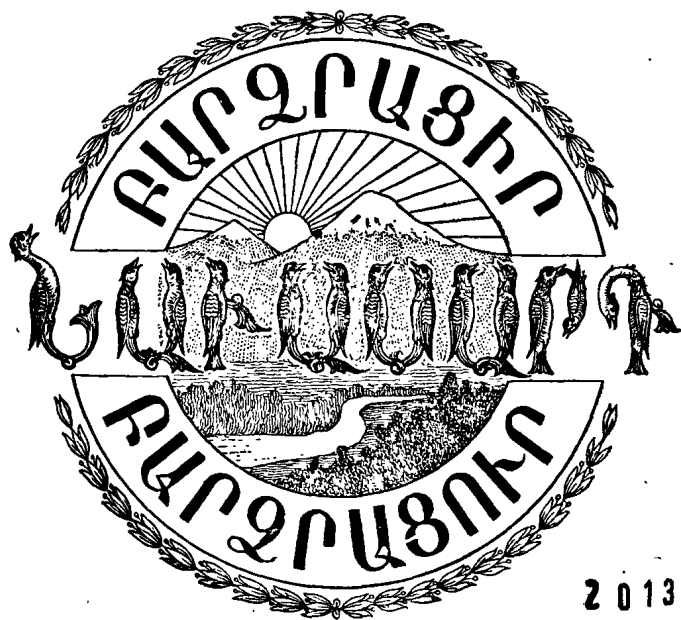

79629.

NAVASART

ORGANO DE LA U. G. ARMENIA DE CULTURA FISICA

2 0 1 3

ՊԱՇՏՈՆԱԹԵՐԹ Հ. Մ. Բ. Մ.-Ի

ՅՈՒՆՈՒՍ 1957

12001

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Նամակ Հայագէտ Գիրտ Բանաստեղծին	ԽՄԲԱԳՐԱԿԱՆ	1
Հայերէն Լեզու	Մ. ՌԱՇԻՏ	3
Սամսոնի եւ Կիրասոնի մէջ հայ մարմնակրթական շարժում	Կ. ՇԱՀԻՆԵԱՆ	4
Հիւս. Ափրիկէի հայ գաղութը		7
Ոգիմպիական հաղեր		8
Սկաուտական հաղեր	Մ. ԵԱՆԸԳԵԱՆ	10
Համագգային Հայագիտական Միութեան Տեղեկագիրը		20
Յունաստանի Հ. Մ. Ը. Մ. Ի Շրջ. վարչութեան նոր կազմը		24
Un Nuevo Año	EDITORIAL	25
Armenia y sus Denominaciones	R. MIRAKIAN	26
Refutando al diario "Djumhuriet"	SPORTMEN	32
El Maestro Armenio	ARMEN.	35
Conozcamos a nuestros grandes antecesores - Raffi		36

Յովսէփ շարագեանի մահուան առթիւ փոխան ծաղիկեպսակի
Հ. Մ. Ը. Մ. Ի կը նուիրեն --

Մարգարեան Եղբ. 1000.--, Իր եղբորորդիները 500.--, Աշար-
նեան Եղբ. 500.--, Հայկ Էմիրեան 500.--, Միւրան Լեւոնեան 500.--,
Յովհաննէս Ստեփանեան 500.--, Ա. Ֆերէնեան 500.--, Թիւֆէնֆանեան
Եղբ. 500.-- Պերպլերեան Եղբ. 500.--, Պարսամեան Եղբ. 500.--, Վ.
Արքիմեան 200.--, Եսքեր Կրկրեան 100.-- փերս:

ՊԱՇՏՈՆԱԹԵՐԹ

Հ.Մ.Ը.Մ.-Ի

Դ. ՏԱՐԻ, ԹԻԻ 44

ՅՈՒՆՈՒԱՐ 1957

ՊՈՒԷՆՈՍ ԱՅՐԷՄ

ԽՄԲԱԳՐԱԿԱՆ

ՆԱՄՐԿ ՀԼՅԱԳԷՏ ՔԻՒՐՏ ԲԱՆԸՍՏԵՂԾԻՆ

Մի րելի բանաստեղծ Միխայէլ Ռաչիտ,
«Նաւատարդ»ի խմբագրութիւնը հաճոյքով ընդառաջ գնաց
մեր ինդրանքին, արտատպելով ձեր մէկ ոտանաւորը, որ հիանա-
լի ներփող մըն է մեր լեզուի մասին:

Անկասկած, օտտուած էք բանաստեղծական տաղանդով եւ
կատարելապէս կը տիրապետէք արեւելահայ մեր բարբառին, որ
արդի մեր պետական լեզուն է: Ինչպէս ձեզ ծանօթ է, մենք ու-
նինք նաեւ արեւմտահայ բարբառը, որ նոյնքան ճոխ, ճկուն եւ
բանաստեղծական է, եւ որով կը խօսինք մենք, արտասահման
ծնած եւ մեծցած երիտասարդներս: Ձեզ ծանօթ է արդէն,
որ այս երկու բարբառներուն մայրը մեր գրարար լեզուն է, որ
այժմ չի գործածուիր:

Դատելով ձեր այս մէկ ոտանաւորէն, ուրախութեամբ կը
վկայենք, որ դուք օտտուած էք բանաստեղծական տաղանդով:
Գիտէք ձեր նիւթը սկսիլ, զարգացնել եւ տրամաբանական վախ-
ճանին հասցնել, ինչ որ ապացոյց մըն է, թէ ձեր միտքն ու երե-
ւակայութիւնը ներդաշնակ են, վայելուչ կարգապահութեամբ:

Ձեր լեզուն պարզ է, յստակ եւ սահուն, նման Հայաստանի եւ
Քիւրտիստանի կարկաշիւն առուակներուն, իսկ ձեր սէրը կուսա-
կան է, անկեղծ եւ թաթաւուն մեղմ թախեծով, սէր մը որով գի-
տեն սիրել Հայաստանի եւ Քիւրտիստանի գեղուհիները:

Մէկ խօսքով, դուք քրտածին եւ հայագիր բանաստեղծ մըն
էք, որ կուզաք միացնելու Քիւրտիստանը եւ Հայաստանը իրրեւ
սիրոյ եւ երախտագիտութեան լրիւ ամբողջութիւն մը:

Եւ արդէն մեր աշխարհները ի՞նչ են որ, եթէ ոչ միացեալ եւ գեղեցիկ յեռնաշխարհ մը, ուր Հայ եւ Քիւրտ ժողովուրդները ապրած են անյիշելի ժամանակներէ ի վեր:

Հոս տիրութիւնը մեզ կը պատէ, երբ կը յիշենք մեր ժամանակաւոր բաժանուհները, տարրերութիւնները եւ արիւնալի անհաճութիւնները: Երբորդ ոյժ մը, արիւնարբու եւ վայրագ, կատարեալ Եէյթանը մը, որ ժողովրդական եւ թուրանական անապատներէն յանկարծ փրթաւ եկաւ մեր գեղեցիկ եւ միացեալ լեռնաշխարհը եւ մեզ բաժնեց ու տիրեց մեզ:

Ձեր նախնիքը, անգիր եւ անլի անգէտ, չկրցին լմբունել դաւալը, որ կը լարէր թուրանական Եէյթանը մեր արիւնակից ժողովուրդներուն դէմ: Մեր նախնիքը, հաւատարիմ իրենց նախորդներու պատմական առաքելութեան, զղայցին այդ ոյժին հրէշալի ծրագիրը, ու սկսեցին հայ-քրտական եզրայրութեան մէջ փնտրուել երկու ժողովուրդներու միակ փրկութիւնը: Այս ուղղութեամբ, թէեւ ուշ, բայց անլի քան կէս դար հայ-քրտական եզրայրութեան ի խնդիր, աննման առաքեալներ եւ քարոզիչներ զոհ տուած ենք: Բայց անօրուտ: Ու Եէյթանը իրականացուց իր դիւալի ծրագիրը: Նախ՝ մեզ եւ ապա ձեզ բնաջնջեց:

Հոս կ'իջեցնենք պատմութեան սեւ վարագոյրը, անցեալի մասին չխօսելու համար:

Հիմա ուրախ ենք, որ իրականացած է Հայ եւ Քուրտ եղբայրութիւնը, մեր իսկ արիւնով եւ մեր երկու ժողովուրդներու անթիւ եւ անմեղ նահատակներով:

Անհունապէս ուրախ ենք նաեւ, որ մեր փոքրիկ մարդասէր հայրենիքը, հետեւողութեամբ մեր Ս. Սահակի եւ Ս. Մեսրոպի, ձեզ այր եւ բէն ստեղծած եւ քերականութիւն կազմած է, որպէսզի քրդերէն յեզուով գրել կարգալ սորվիք, դառնայով հասուն եւ քաղաքակիրթ ազգ մը: Սիրելի բանաստեղծ, արդէն ձեզ ծանօթ պէտք է ըլլայ, որ հայ ազգը, Ասիոյ մէջ, եղած է քաղաքակիրթութեան եւ մշակոյթի ախտյեաններէն մէկը, ու այդպէսին ալ կը մնայ, հակառակ մեր քաղաքական աննպաստ պայմաններուն: Եւ ան ուսման ու դիտութեան հաւատարիմ դասակար պետ ըլլալ նաեւ քրտութեան համար, ազգ մը, որ մեզ պէս գտարիւն է, ուշիմ եւ ընդունակ լուսաւորութեան եւ յառաջդիմութեան:

Մենք ունեցած ենք բանաստեղծ-մարգարէներ, որոնք գուշակած են մեր լուսապայծառ ապագան, ինչպէս նաեւ մեր մշակութային եւ քաղաքակիրթական աննախընթաց վերելքը:

Այսօր մեր փոքրիկ Հայաստանը գիտութեան, գրականութեան եւ արուեստներու աշխարհ մըն է, ուր բախտն ունէք ապրելու եւ ստեղծագործելու, ձեր իմացական ճիշդ ու վաստակը խառնելով ընդհանրական ստեղծագործութեան:

Մենք, ինչպէս նաեւ մեր հայրերը, դժբախտաբար չունեցանք ձեր քախաւսըութիւնը, որովհետեւ մեր գողտրիկ հայրենիքը

դեռ ամբողջացած չէ եւ անոր կառուցումը տակաւին կը շարունակուի:

Ու մեր կամքէն անկախ դեռ հեռու կը մնանք մեր նորակիրտ հայրենիքէն:

Սակայն, պատմութիւնը շա՛տ խաղեր եւ քմահաճոյքներ ունի, ու Չարին յաղթանակը յաւիտենական չէ:

Ու պիտի գայ «մի օր ժամանակ», ինչպէս ըսած է մեր գրող - մարգարէն, Մասիսի ճակատին պիտի փողփողի մեր դրօշակը, որ պիտի ըլլայ նաեւ Քիւրտիստանի ազատութեան եւ անկախութեան ազդանշանը:

Այն ժամանակ խաւարը պիտի փարատի, Չարը պիտի խորտակուի եւ Արարատից ծագող արեւի ճառագայթները պիտի լուսաւորեն Հայաքրտաստանի գեղեցիկ լեռնաշխարհը:

Եւ այն ժամանակ Հարսանիք պիտի ըլլայ նաեւ մեր միացեալ աշխարհին մէջ:

Կարօտներով եւ երազներով՝ «Նաւասարդեան Սերունդ»:

ՀԱՅԵՐԷՆ ԼԵԶԻՈՎ

Անքուն գիշերում, կարօտ սիրածիս՝
Անցնում եմ մենակ ծառուղիներով.
Եւ մի երգ անուշ դողդոջ շուրթերիս՝
Թրթրում է վեհ հայերէն լեզուով:

Թէպէտ օրօջքիս մայրըս սիրասուն՝
Օրօր չի ասել հայերէն լեզուով,
Բայց երբ քայլեցի քայլքով երերուն՝
Ինձ կանչում էին հայերէն լեզուով:

Իմ յուշ մանկութեան անուշ օրերին՝
Ընկերներիս հետ կապւեցի օրրով.
Միշտ վազում էինք, խաղում միասին,
Ու իրար կանչում հայերէն լեզուով:

Դպրոցի ճամբին ամէն օր յուզած՝
Տարւում էի ես օրւայ դասերով.
Հէքեաթներ, երգեր, անգիր սովորած՝
Մրմնջում էի հայերէն լեզուով:

Թէպէտ ուրիշ է մայրենի լեզուս՝
Նրման լեռնային ժայռին հրկիզուն,
Բայց հարազատ է քրդական հոգուս՝
Արեւանըման բոբր հայոց լեզուն:

Միխայիլ Ռաչիս

(Քիւրտ Բանաստեղծ)

ՄԱՄՍՈՆԻ ԵՒ ԿԻՐԱՍՈՆԻ Մէջ ՀԱՅ ՄԱՐԴԱՆԱԿՐԹԱԿԱՆ ԸՆԴՐՈՒՄ

Սամսոնի եւ Կիրասոնի մէջ, եւրոպական մեթոտով, մարզական շարժման հիմնադիրը եղած է մեր ականաւոր մտաւորականներէն Վահան Մինախորեանը, 1913-1914 թուին:

Իբրև Սամսոնի ազգային վարժարանի մարմնամարզի ուսուցիչ, Մինախորեանը իր մասնագիտութիւնը եղող շուէտական մարմնամարզին ուժ կուտայ իր բոլոր մանրամասն: Թեամբ տողանցք, ութմիջ մարզանքներ եւ շուէտական մարզանքի զանազան ձեւեր, ինչպէս նաեւ զանազան խաղեր:

1914 Յունիս 22-ին կը պատրաստէ վարժարանի տարեվերջի մարզահանդէսը: Ազգային վարժարանի մարզիկներու նուագախումբը մուտք կը դործէ մարզադաշտը, Հնչեցնելով Հայկական եւ Բրբական քայլերգները, Հիանալի արամադրութիւն ստեղծելով:

Վ Մինախորեանի իսկ ղեկավարութեամբ տեղի կ'ունենայ շուէտական մարզանք, պարկարջաւ, շուան քաշել, ինչպէս եւ խրախճանք, Հրավառութիւն: Հրափամփուշաները վար կը թափին գոյնզգոյն աստղեր ձեւացնելով: Մարզահանդէսի կարգադրիչ յանձնախումբը պատրաստած է ճոխ պիւֆէ եւ վիճակախաղի սեղան: Հանդէսը կը հովանաւորէ Առաջնորդը, ներկայ է նաեւ միութեան արք Նէճմի պէյը:

Սամսոնի 1914-ի սոյն Հայկական առաջին մարզահանդէսը Հայ դադութիւն մեծ ոգեւորութիւն եւ խանդավառութիւն կը ստեղծէ: Իսկ թուրք ամբոխը նախանձով կը լցուի, մանաւանդ երբ Հայ մարզիկները կարգապահ եւ ութմիջ տողանցով ծք, քաղաքին մէջէն կ'անցնին իրենց առաջ ունենալով նուագախումբը, որ կը հնչեցնէր զանազան քայլերգներ:

Վահան Մինախորեան քաջալերուած սոյն աննախընթաց մարզահանդէսէն, Զատիկական սունբրու առթիւ, կը մեկնի Կիրասոն, հոն ալ տանելով եր-

1914-ի Սամսոնի Ազգային վարժարանի մարզիկներու նուագախումբը:

կու վարժ Թմբկահարներ: Այդ շրջանին Կիրասոնի Աղբ. վարժարանի տնօրէնըն էր Սարգիս Բարսեղեան, որ Մինախորհանի շատ օգտակար կ'ըլլայ՝ մարզահանդէսի պատրաստութեան մէջ, ի նպաստ Աղբ. վարժարանի: Թաղական Խորհուրդէն սկսեալ, բոլոր հայերը, մանաւանդ տնօրէնին տիկինը, դրադէտ Պերճուհի Բարսեղեանը, մեծ աշխատանք տարած էին, մարզահանդէսը փայլուն ընելու համար:

Կիրասոնի Աղբ. վարժարանի մարզահանդէսն ալ Սամսոնի պէս մեծ յաջողութիւն կ'ունենայ: Հոս ալ հայ զաղութիւն մէջ կը ստեղծուի խանդավառութիւն մը, որուն հետեանքը կ'ըլլայ աւելի ուժ տալ Աղբ. վարժարանին, քաջալերելով նոր սերունդը՝ անոր տալով մտային եւ Ֆիզիքական կրթութիւն:

1914-ի Կիրասոնի Աղբ. վարժարանի մարզահանդէսին առթիւ, անպատեհ չեմ նկատեր դէպք մը պատմելու, ցոյց տալու համար որ, մեր անցեալի ուսուցիչները եւ կամ գործիչները ազգին եւ մանաւանդ նոր սերունդին ծառայելու համար ի՞նչ մեծ զոհողութիւններ յանձն առած են: Նոյնիսկ տարբական ապրուստի միջոցներէն զրկելով ինքզինքնին եւ իրենց ընտանիքը:

Կիրասոնի մարզահանդէսի նախօրեակին, մարդիչ Վահան Մինախորեանը կը հրախորհի վարժարանի տնօրէն Սարգիս Բարսեղեանի տունը ճաշել, առանց որ Տիկ. Պերճուհի Բարսեղեանը լուր ունենալու: Ի հարկէ Տիկինը նեղ դրութեան կը մատնուի, քանի որ ուտելու ոչ մէկ բան կ'ունենան տան մէջ, ոչ իսկ դրամ կ'ունենան պարէն դնելու: Ծարհաճառ կ'որոշին թալակահանք մը առ հասցիւ իրենց ամսականին քանի մը դուրուչ գանձել՝ օրուայ հիւրը պատուելու համար: Բայց ատով հարցը չի վերջանար, Սարգիս Բարսեղեան երբ կը մեկնի շուկայ գնումի համար, Տիկ. Պերճուհի կը գտնուի վ. Մինախորեանին իր ամուսնուն յափազանց անհողութեան եւ անձնագնահատութեանը համար, ու կ'ըսէ՝ Աղբ. վարժարանի տնօրէն պիտի ըլլայ եւ կանոնաւոր հաղուստ մը չունի հազնելու համար, ի՞նչպէս պիտի ներկայանայ վաղուան զարոցական մարզահանդէսին, տարատը կարկտելէն տեղ չէ մնացած կարկտելու, կը վայելէ՞ տնօրէնի մը այս վիճակով ներկայանալ հասարակութեան:

Ծառի ժամանակ տնօրէն Սարգիս Բարսեղեան կը նկատէ, որ վ. Մինախորեան իր վրայ յառած աչքերը. ու բանէ մը տեղեակ չըլլալով, նեղացած Մինախորեանի կ'ուղէ խօսքը.— Ինչո՞ւ այսպէս վայրենիի պէս վրաս կը նայիս, Գարակիօզ եմ, ի՞նչ եմ ։

Գարակիօզ չեա, բայց անոր պէս բան մը, դիտե՛ս Սարգիս, կ'ըսէ Մինախորեան, այս հազուատուիք վաղուան հանդէսին չես կրնար ներկայ ըլլալ:

— Առ քեզի օյին, կը պատասխանէ Սարգիս, ի՞նչ ունի հազուստս որ, ու ակնարկով կը քննէ ինքզինքը:

Իրականին մէջ, ոչ միայն կարկտնուած էին հազուստները. այլ՝ բաճկոնը եւ տարատը ուրիշ կողմերէ շինուած էին: Մեր աննժամ Սարգիսը ստիպուած դուրս կ'ելլէ, իրեն համար նոր հազուստ ճարելու համար

Իսկ ամենէն զուարճալի եւ ճակատազրակար կը պատուի մարզահանդէսէն վերջ, հրախաղութեան ժամանակ: Հրափամփուշտներէն մէկը իր ուղղութիւնը յանկարծ կը կորսնցնէ եւ ժողովուրդին վրայ կ'իյնայ: Մարդիչ վ. Մինահորեանը անմիջապէս դէպքին վայրը կը վազէ, վտանք մը կանխելու համար: Բայց ի՞նչ տեսնայ, Տէր Աստուած, հրափամփուշտը ինկած էր տնօրէն Սարգիս Բարսեղեանին վրայ եւ նոր գնած տարատը այրած եւ մեր խեղճ Սարգիսը նորէն իր կարկտաններով լեցուն հին տարատին արժանի եղած էր:

Այս ալ ի միջի այլոց նմոյշ մը, մեր անցեալի կրթական շահներու ազգասիրութեան եւ անձնագնահատութեան մասին:

նաւորելով թրջահայաստանի ամենէն յետամնաց դաւաճներուն մէջ, զոհաբերելով ամէն ինչ, եւ շատանալով ոչինչ, հակառակ իրենց ունեցած համալսարանական կրթութեան:

Վ. ՄԻՆԱՅՈՐԵԱՆ ԵՒ ՍԱՄՍՈՐՆԻ ՄԻԻԹԷՍԱՐԻՖ (կառավարիչ) ՆէճՄԻ ՊէՅ

Վ. Մինախորեանի սարքած առ յի շքեղ մարդահանդէսները ո՛չ միայն թուրք ժողովուրդին նախանձը շարժած էին, այլ եւ թուրք պետական մարդոց: Օր մը Վ. Մինախորեանը կը հրաւիրուի Միւթեսարիֆ Նէճմէ պոյի մօտ, ուր անոնց մէջ տեղի կ'ունենայ հետեւեալ խօսակցութիւնը:

— Վահան էֆէնտի կ'ընէ կառավարիչը, ահա՛ անվարձ, մերոնք դժբախտաբար չարից աւելի դանդաղաշարժ են: Յանկալի է, որ մեր մանչերն ալ ձերիններուն պէս առաջ շարժուին, հին ուժիմի ժառանգութիւնը դեռ ճնշում է մեզ, եւ աւելորդ է ասել թէ՛ շատ անմխիթար է մեր դպրոցները վիճակը:

Նէճմի պէյ կ'աւելցնէ.

Վահան էֆէնտի, ի՞նչ է ձեր կարծիքը այս մասին, ի՞նչպէս կարող էք միտմամանակ, թէ՛ ձեր եւ թէ՛ մեր վարժարաններու կրկնակի աշխատանքները կատարելու:

Վահան Մինախորեան կը պատասխանէ — Վարձ ժամանակուայ մէջ, ամենից շատը, երկու ամսուայ մէջ, ես կարող եմ թուրք ուսուցիչներէց մարդիկներ պատրաստել, այնուհետեւ իմ կարծիքը չի զզացուի՝:

Վահան Մինախորեան այս կերպով թուրք վարժարաններուն մարմնամարդի դասաւանդութիւններ կը սկսի տալ: Տարւոյն վերջը Միւթեսարիֆը մարդահանդէս մը կը հովանաւորէ, ղեկավարութեամբ Վ. Մինախորեանի, մասնակցութեամբ հայ, թուրք եւ յոյն վարժարաններու աշակերտութեան, ի նպատակով թուրք դպրոցներու, եւ ներկայ է Սամսոնի թուրք, հայ եւ յոյն բնակչութիւնը: Յոյները արկիթական մրցումներ կը կատարեն, իսկ հայերը, հայկական նուագախումբի ղեկավարութեամբ, նախ ղեղեցիկ սողանցք մը կ'ընեն բարձրաստիճան կառավարական եւ ղինուորական հիւրերու առջև, որոնք կը պատասխանեն բուն ծափահարութեամբ: Ապա կը սկսի շուէտական ութմիթ մարզանքները, մեծ յավոդութեամբ, որ կը տեւէ մէկ ժամ: Հայ մարդիկները այս առթիւ, շնորհաւորութիւններ կը ստանան Միւթեսարիֆէն եւ թուրք բարձրաստիճան իշխանաւորներէն:

Եզրակացնելով՝ կ'ուզենք ցոյց տալ թէ՛

Ա.— Մեր անցեակի կրթական մշակները եւ կամ դործիչները ի՞նչ դժուար պայմաններու մէջ, նիւթական կամ բարոյական, Ազգ կը կերտէին, պաշտօն-

Բ.— Յոց տալ եւ փաստերով ու վկայութիւններով հաստատել, որ, հա- կառակ ներկայիս Թուրք թերթերու ուրացումին, մենք եղած ենք իրենց մարմնամարզի ուսուցիչները, ո՛չ միայն Սամսոնի, Կիրասոնի եւ Պոլսոյ, այլ նաեւ Իզմիրի մէջ: Իզմիրի թուրք վարժարաններու Սուլթանիէ, Խոտտիէ եւ Եարֆ վարժարաններու մարմնամարզի ուսուցիչը եղած է, 1910-էն սկսեալ, փրոֆ. Պետրոս Մելիքեանը:

Իսկ ի՞նչպէս վարձատրած են թուրքերը իրենց մարմնակրթութեան հիմն զնոց Հայ մարզիչները, թող ընթերցող դատէ:

1915-ի Հայոց տարագրութեան շրջանին մարզիչ Վահան Մինախորեանի անցուցած ողբիսիականը եւ կրած շարչարանքները վկայ են թուրք ապե- րախտութեան:

Ք. Այրես

ԿԱՐՕ ԵԱՀԻՆՅԱՆ

ՀԻՒՍ. ԱՓՐԻԿԷԻ ՀԱՅ ԳԱՂՈՒԹԸ

ՄԱՌՌԲ.— Մարտաբան զաղութը սկիզբ առած է 1920 թուականին: Այ- սօր կը ներկայացնէ շուրջ 80 ընտանիք, ծոտաւորացէս 400 հոգի, որոնք կը զբաղին գլխաւորաբար վաճառականութեամբ եւ արհեստներով: Լաւ եւ սի- բալիք յարաբերութիւններ ունին տեղացիներուն հետ:

Այսպէս՝ Հայեր կան Ռապաթ մայրաքաղաքին մէջ, 15 ընտանիք: Իսկ զաղութին կեդրոնն է Քազապլանֆա: Վերջերս զումարուեցաւ համայնքի ասրեկան Ընդհանուր Ժողովը, տեղւոյն Յունաց սրահին մէջ, ասեկապետու- Թեամբ փիրայր Արիկեանի: Վարչութեան նիւթական գործունէութեան մա- սին Պր. Պերճ Վարժապետեանի գոհացուցիչ զեկուցումէն վերջ, Ժողովը վեր- ընտրեց նախորդ վարչութիւնը: Նորընտիր վարչութեան անդամներն Պն՝ Գուրգէն Պալիպեան, Վահան Համբարձումեան, Պերճ Վարժապետեան, Եր- ուանդ Գարապիլիքեան, Իսկ Ռապաթէն՝ Հրայր Սրապեան: Գաղութին վա- ղեմի եւ սիրուած անդամներէն Պերկամարեան Զարեհ, որ ի կենդանութեան իր ամբողջ հարստութիւնը կտակած է Հայ Բարեգործական Ընդհ. Միութեան:

Հայեր կան նաեւ Մազախան՝ 7 ընտանիք, Մարաֆէշ՝ 6 ընտանիք, Մեզ- օնտ՝ 6 ընտանիք, Սաֆի՝ 4 ընտանիք եւ Մոկաաոպ՝ 2 ընտանիք:

ԱԼՃՆՐԻԱ.— Ալճերիական զաղութն ալ նոր է. Հայեր սկսած են հոս հաս- տատուիլ 1910-էն ետք: Այսօր կը ներկայացնեն շուրջ 110 ընտանիք, ծոտա- ւորացէս 500 հոգի: Բոլորը բարեկեցիկ են, մեծ մասամբ առեւտրական: Այսպէս՝ մայրաքաղաք Ալսէրի մէջ կան 10 ընտանիք, որոնցմէ հինգ հոգի ոսկերիչ: Գոնաթաթիսի՝ 8 ընտանիք, առեւտրական: Ֆիլիսիպիլի՝ 5 ընտանիք, Պոնի՝ 8 ընտանիք, Սեթիֆ՝ 8 ընտանիք, Աֆրապիլի՝ 5 ընտանիք, Սիտիպիլ-Ա- պես՝ 4 ընտանիք, Սուգիբաս՝ 8 ընտանիք:

ԹՈՒՆՈՒՅ.— Թունուղական զաղութն ալ 1920 թուականէն վերջ կազմը- ւած է: Հայերը հաստատուած են առաւելագոյն Թունուղ մայրաքաղաքը, ուր կը զբաղին վաճառականութեամբ եւ արհեստներով: Ներկայիս Հայ զաղութը կը ներկայացնէ 25 ընտանիք՝ շուրջ 80 հոգի:

Դժբախտաբար ազգային որեւէ կազմակերպութիւն չկայ ո՛չ Ալճերիոյ եւ ոչ ալ Թունուղի մէջ:

1939-էն առաջ, այս երեք շրջանները կապուած էին Մարաֆէշի Ազգային Իշխանութեան: Տարին երկու անգամ հոն կ'այցելէր շրջուն քահանայ մը՝ Տ. Մեարոպ քհնյ. Աւետեան:

ՈՂԻՄՊԻԱԿԱՆ ԽԱՂԵՐ

Տասնչհինգ դարեր անցան այն ժամանակէն, երբ մոլեռանդ քրիստոնեան՝ Մեծ Թէոդոս կայսրը, կործանեց Ողիմպոսի սրբութիւնները (395 Ք. Վ.) : Բայց Ողիմպիական Խաղերու յիշատակը միշտ վառ մնաց անոր համակիրներուն սրտին մէջ :

19-րդ դարուն մարմնակրթանքը, շնորհիւ քանի մը խենդերու, օրուան նորոյթը դարձաւ : Սպանիացի գնդապետ մը, դերմանացի եւ շուէտացի երկու սպաներ, անգլիացի կղերական մը՝ դարձան մարզանքի ուսնչիւրաները : Մարմնակրթանքը սկսաւ զարգանալ եւ բացուեցան մարզական ակումբները : Ճիշտ այդ շրջանին էր, որ Փրանսացի մը կ'երազէր ողիմպիական խաղերու վերածնունդը : Ազնուական մըն էր ան եւ մոլեռանդ մը՝ պատմութեան ու մանկավարժութեան :

Ողիմպիական խաղերը 15 դար ետք վերածնած էին շնորհիւ Պառոն Փիէտառ Գուպէրթէնի :

1852-ին, Յունաստանի մէջ սկսան հետաքրքրուիլ այս հարցով, բայց միայն շատասուն տարի վերջն էր որ կը յաջողէր զբաղանանցնել ողիմպիական փառաշուք այդ խաղերու արդիական կեանքի պայմաններով :

1896-ին, Յունաստան 15 դար վերջ դարձեալ խաղերու Թատը հանդիսացաւ :

Սքանչելի վերածնունդին գլխաւոր դէպքն էր Մարաթոնի վազըը : Մըրցորդները Մարաթոնի վայրէն մեկնելով մինչեւ Աթէնք վազեցին, կտրեցին այն ճամբան, զոր Քրիստոսէ մօտ հինգ հարիւր տարի առաջ կտրած է աթենացի զինուորը : Հակառակ Պարսիկներու դէմ մղուած ճակատամարտէն յոգնած ըլլալուն, ան վազելով կտրած էր 42 քիլոմետր, որպէսզի Աթէնքի ժողովուրդին իմացնէ իրենիներուն յաղթանակը : Եւ ապա, յոգնութենէն գետնին ինկած էր՝ անշունչ :

1896-ի խորհրդանշական մարաթոնեան վազքի մրցորդները ընդհանրապէս յոյն քաղաքացիներ էին, որոնք աչք առած էին ճամբու բոլոր դժուարութիւնները :

Անոնք ճամբու ընթացքին հարիւր հազարաւոր հանդիսականներու կողմէ քաջաներուեցան : Այս պատմական մրցումը վերջ գտաւ յոյն հովիւի մը՝ Սիէրիտիու Լուիդի յաղթանակով :

Փիէտառ Գուպէրթէն այս ձեւով կը ներկայացնէ հովիւի յաղթանակը.— «Անոր յաղթանակը սքանչելի էր, ըլլայ ուժի կամ պարզութեան տեսակէտով : Մարզադաշտ մուտքին, ուր հաւաքուած էին մօտ եօթանասուն հազար հանդիսականներ, ան ներկայացաւ առանց յոգնութեան նշանի եւ երբ կոստանդին եւ Գէորգ իշխանները գեղեցիկ ճեմքով մը զայն իրենց թեւերուն մէջ առած՝ տարին Թաղաւորին մօտ, ան կարծեց թէ հելլենական ամբողջ հին պատմութիւնը կը վերածնէր : Որոնաբնդոստ ծափահարութիւնները երկար տեսցին :

Այդ թուականէն սկսեալ չորս տարին անգամ մը խաղերը շրջեցան աշխարհի մեծագոյն դաշտերը : Ահաւասիկ արդի ողիմպիական խաղերու տօնակատարած վայրերն ու թուականները.—

Ա. Ողիմպիական 1896, Աթէնքի մէջ :

- Բ. Ողիմպիական 1900, Փարիզի մէջ:
- Գ. Ողիմպիական 1904, Սէնթ Լուիզի մէջ:
- Դ. Ողիմպիական 1908, Լոնտոնի մէջ:
- Ս. Ողիմպիական 1912, Սթոքհոլմի մէջ:

Ձ. Ողիմպիականը 1916-ին, Ա. Համաշխարհային պատերազմի պատճառաւ տեղի չունեցաւ:

- Է. Ողիմպիական 1920, Անվերսի մէջ:
- Ը. Ողիմպիական 1924, Փարիզի մէջ:
- Թ. Ողիմպիական 1928, Ամսթերտամի մէջ:
- Ժ. Ողիմպիական 1932, Լոս Անճելոսի մէջ:
- ԺԱ. Ողիմպիական 1936, Պերլինի մէջ:

ԺԲ. եւ ԺԳ. Ողիմպիականները 1940 եւ 1944-ին Բ. Համաշխարհային պատերազմի պատճառաւ տեղի չունեցան:

- ԺԴ. Ողիմպիական 1948, Լոնտոնի մէջ:
- ԺԵ. Ողիմպիական 1952, Հելսինքիի մէջ:

Իսկ ԺԶ. Ողիմպիականը բացուեցաւ Մելպուրնի մէջ (Աւստրալիա), Նոյեմբեր 22-ին եւ տեւե՛ց մինչեւ Դեկտ. 2:

Կը մասնակցէին մարդիկներ աշխարհի բոլոր մասերէն: Հայաստանէն ալ՝ Տէր Յովհաննէսեան, Յովսէփեան, Ենդիբարեան եւ Ազարեան:

Մարզաբանք սանձամբն է եւ արդիականը ուր կրնան տեղաւորուիլ հարիւր տասը հազար հանդիսականներ:

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ Հայկական Արուեստի եւ Գրականութեան Տասնամեակին մասնակցած արուեստագէտները, մասնաւոր կտախումբերով եւ օդանակերով վերադարձած են Երեւան: Հանգր հոգիէ աւելի հայ արուեստագէտներու յաղթական բանակը մեծ ցնուութեամբ ընդունուած են մայրաքաղաքի մէջ:

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ Միութեան Գերագոյն Խորհուրդի նախագահութիւնը, Մոսկուայի Հայկական Տասօրեակին առթիւ, Աշխարհի գրօշի շքանշան տուած է Վ. Մուշոպեան: Հայկական պետական տրամաթիկ թատրոնին: Նոյնպէս Հայկական Արուեստի մէջ աշխատողներու ժողովրդական արուեստագէտի պատուաւոր կոչում շնորհած է՝ Գոհար Գասպարեանի (օփերայի եւ պարախաղի երգչուհի), Միքայէլ Թաւրիզեանի (պարախաղի եւ թատրոնի դիտաւոր ղեկավար), Հրայիայ Ներսէսեանի (տրամաթիկ թատրոնի դերասան), Վահրամ Փափաղեանի (տրամաթիկ թատրոնի դերասան), Տաթևիկ Սազանդարեանի (օփերայի եւ պարախաղի արուեստագիտուհի-երգչուհի):

Լենինի շքանշան ստացած են 11 անձեր – դերասան, բեմադրիչ, նկարիչ, գրող եւ երգիչ: Աշխատանքի շքանշան տրուած են 50 անձերու:

ՈՎԱՌԻՏԱԿԱՆ ԽԱՊԵՐ

22.- ԱԶԳԸ ԲԱՑ ՍԳԱՌԻՏԸ.-

Այս խաղը կը խաղացուի մէկ կամ աւելի խմբակներով եւ նպասակն է ուշադիր եւ աչքք բաց սկսուածներ երեւան բերել:

Յմբասպետը ձեռքը ունի մասնակցող սկսուածներու անունները, ցուցակի մը վրայ շարուած: Հոն նշանակուած են նաեւ տասնեակի մը դանազան մանրամասնութիւններ եւ առարկաներ, որոնք կը ծանօթացուին սկսուածներուն, առ ի տեղեկութիւն: Իւրաքանչիւր սկսուած, աչքը չորս բացած, իր դնացքի պահուն ուշադիր կը դիտէ եւ ամիջապէս որ ցուցակին մէջ յիշուած ունէ մանրամասնութեան եւ կամ առարկայի հանդիպի, պարտի վազել խմբասպետին եւ իմացնել նոյնը: Յմբասպետը, փոխադարձաբար, լրատու սկսուածին անուան գիմաց պիտի նշանակէ նիշեր:

Իւրաքանչիւր լուցիկի դանելուն մէկ նիշ, իւրաքանչիւր կոճակի դանելուն մէկ նիշ, թուշուի ոտքի հետքեր երկու նիշ, օտար անձի մը կոչիկին կամ գգեսաին վրայ տեսնուած կարկասան երկու նիշ, մոխրագոյն ձի տեսնելուն երկու նիշ, առարկայի թուշուան երկու նիշ, Շնճողակի նստելուն մէկ նիշ, թթենիի ծառի երկու նիշ, կտորած թէյ ամանի երկու նիշ եւ ապակիի մէկ նիշ:

Վերս նշանակուածները, իբր օրինակ կը ծառայեն: Յմբասպետը երեսայ դանազան առարկաներ որոշել սկսուածներուն ուշադրութիւնը արթնցնելու եւ վարժեցնելու դասնոք, դիտելու հետուն եւ ծօղը, վերը եւ վարը:

23.- ԳՏԻՐ ԼԻԻՍԻՍԸ.-

Սկսուածները իրարմէ երեսունեական քայլ հեռու կը կայնին, իւրաքանչիւրը իր սկսուածական ցուպը դետին կը դնէ աջնպիտի ձեւով մը, որ հիւսիս-ար ցայ տայ: Յետոյ կը բերք քայլ կը հեռանայ իր դանազանէն: Յմբասպետը կամ իրաւարարը կը լուցադատէ բոյր գողմնացողները եւ կողմնացոյցի միջոցաւ կը վճռէ թէ՛ որ սկսուածը լուացոյն կերպով կուհած էր հիւսիսի դիրքը:

Ասիկա բնտիր խաղ մըն է գիշերուան եւ ամպոտ օրերու յատուկ, կընայ խաղացուիլ նաեւ պայծառ օդին:

24.- ՁԻԻՆԷ ԲՆՈՐ.-

Յմբակներէն մին ձիւնէ բերդ մը կը շինէ, անոր կուռայ դանազան յարմարութիւններ ճշգրիտ բերդի մը. անոր մէջ կը յինէ ծածուկ ճամբաներ, խրամներ, դիտելու ծակեր եւայլն: Երբ բերդին շինութիւնը աւարտի, թողնամի խմբակները պիտի յարձակին եւ ոմբակոծեն զայն՝ ձիւնէ գնդակներով: Որ սկսուածը որ, ձիւնէ գնդակով մը կը զարնուի, մեռած կը նկատուի եւ կը պարի խաղին մասնակցել: Յարձակող կողմը, սովորաբար, պէտք է կրկնապատիկ աւելի ըլլայ քան պաշտպանողները:

25.- ԴՐՕՇԻ ԳՐԱԻՈՒՄ.-

Իւրաքանչիւր կողմ՝ մէկ կամ աւելի խմբակներ:
Երկու կողմերն ալ սահմաններ պիտի ունենան որոշուլ դետին մէկ մասը եւ պիտի պաշտպանեն երեք դրօշներ (կամ երեք լապտերներ՝ գիշեր ժամանակ՝ դետին փրկու, սաք բարձր անդ մը դրուած), որոնք անգնատրուած

են երկու Հարիւր քայլ Հեռու (դիշերր Հարիւր քայլ) : Պաշտպանող առաջապահ խմբակը կրնայ ամբողջովին պահուարտի և կամ գոյգ գոյգ տարածուի : Յետոյ, Հետագօտիչներ պիտի ուղարկէ թշնամիին դիրքերը ճշգիւլու : Երբ անոնք հակառակորդին դիրքերը մէջտեղ կը հանեն, պիտի ջանան աննշմար սահիլ դրօշներու քով և զանոնք խելով բերել իրենց կեդրոնը : Ամէն սկառու կարող է մէկ դրօշ միայն գրաւել :

Եթէ ոեւէ սկառու յիսուն քայլ Հեռաւորութենէ մը Հանդիպի աւելի ցօրաւոր սկառու ջոկատի մը, դերի ինկած կը նկատուի : Իսկ եթէ անիկա կարողանայ առանց տեսնուելու սողսկելով Հեռանայ, ընդունելի է :

Դիրքի մէջ գտնուող առաջապահ սկառուները շեն կրնար Հեռանալ իրենց դիրքերէն, բայց անոնց ոյժը կրկնակ կը Համարուի և կրնան առանձին լրատուներ ուղարկել իրենց գրացիներուն և կամ իրենց պատկանող Հետագօտիչ բաժնին :

Ամէն լատարպահ և Հետագօտիչ խմբակներու քով պէտք է նշանակուին մէյմէկ իրաւարարներ :

Որոշեալ ժամու մը րոտր գործողութիւնները պիտի դադրին և ամէնք պէտք է Հաւաքուին՝ կեդրոնին տայու իրենց Համարատուութիւնը : Հետեւեալ նիշերը կրնան ծառայել լաւագոյն կողմը յայտնի ընելու :—

Իւրաքանչիւր դրօշի կամ լապտերի գրաւումի և յանձնումի Համար Հինգ նիշ, իւրաքանչիւր Համարատուութիւն կամ ուրուագիծ թշնամիին դիրքերու մասին Հինգ նիշ, իւրաքանչիւր Համարատուութիւն թշնամիին Հետագօտիչ խումբի շարժումներուն երկու նիշ : Առաւելագոյն նիշ ստացող կողմը առաջին կը հռչակուի :

26.— Մ Ա Ք Ս Ա Ա Ո Յ Ջ Ն Ե Ր Ը.—

«Աստմանագիծ» ուէլ դիմ մրն է սորս Հարիւր քայլ երկար դատարանութեան մը մրայ, նախընտրելի է ճամբայ մը և կամ աւազուտ վայր մը նշանակել, ուր ոտքի Հետքերը դիւրաւ տեսանելի կ'ըլլան :

Խմբակներէն մին՝ ճամբու երկայնքը կը պաշտպանէ պահակներով, ուրիշներ ալ աւելի ներսերը պիտի բռնեն սահմանագիծին և ճաղաքօին մէջտեղի գետինը (ճաղաքօ կրնայ նկատուի ծառ մը, շէնք մը, եւայլն), որ կէս մղոն Հեռու պիտի բլայ սահմանագիծէն :

Մաքսախոյզներու խմբակ մը կը կեդրոնանայ նոյն սահմանագիծին միւս եզերքին վրայ, գրեթէ կէս մղոն Հեռաւորութեան մը մրայ և կը ջանայ սահմանը պաշտպանող սկառուները ճեղքելով անցնել առանձին կամ խմբովին, վազելով կամ քայլելով : Բայց անոնց մէջէն միայն մէկը մաքսախոյզ է և ան ալ իր կօշիկներուն ներքեւ կը կրէ Հետք ձգող մասնաւոր պայտեր, այնպէս որ հսկող սկառուները իրենց ուշադրութիւնը պիտի կեդրոնացնեն գտնելու Հետք ձգող պայտերու նշանները : Երբ պահակներէն մին կը նշմարէ այդ Հետքերը, անմիջապէս «ստանդախ» նշանը կուտայ ձեռքի շարժումներով, սուլելով, դրօշախօսութեամբ և կամ փողով և ամբողջ խումբը հաւաքուելով կը Հետապնդէ մաքսանենգը՝ նախ քան անոր ճաղաքէ Հասնելու : Եթէ մաքսանենգը յանդի պաշտպանող սկառուներու ճիրաններէն ազատի և առանց դերի իյնալու սրողուած կեդրոնը Հասնելու անիկայ խաղը շահած կը Համարուի :

27.- ԹՇՆԱՄԻՆ ԴՐՕՇԸ

Այս խաղը պէտք է խաղացուի, որքան հնարաւոր է, խորտուրորա եւ դժուարացանկի դաշտի վրայ; ուր կարելի է ոտզմաւարութեան եւ հետեւողութեան առիթներ գործածութեան դնել:

Սկառուները երկու անջատ բանակներու կը բաժնուին, իւրաքանչիւրը իր պետով, եւ դրօշով, որ ճողի մը կամ սկառուական դաւազանի մը վրայ բարձրացուցուած է. մէկ կողմի սկառուները պէտք է զանազանութիւն միւսներէն՝ իրենց բազուկին վրայ կապելով թաշկինակ մը՝ որ չափազանց յատակ երեւի թէ՛ իր խումբին անդամներուն ե թէ թշնամի սկառուներուն աչքին:

Իւրաքանչիւր բանակ իրեն պատկանող Հողն ունի, որուն մէջ նոյն բանակին անդամները ազատ են շարժելու. իսկ թշնամի ունէ մէկը կրնայ մտնել Հոն վտանգի ներքեւ:

Երկու բանակներու Հաւատար հետեւորութեան մը վրայ նշանակուած կէտը կեդրոն կը համարուի, խաղը կը սկսի՝ այդ կէտին վրայ կեդրոնացնելով թշնամի բանակներու բոլոր սկառուները եւ իւրաքանչիւրը սահմանադծին առանձին կողմերը գրաւելով: Խմբապետը կը բացատրէ խաղին օրէնքները եւ սուլիչը կը փչէ դրօշները կանգնեցնելու համար

Դրօշները պիտի հաստատուին կեդրոնէն Հարիւր քայլ հեռու ունէ դիրքի մը վրայ եւ կրնայ ընտրուիլ պետին յարմար դասած կէտը, ուր դժուար է թշնամի տեսնել եւ յարձակիլ: Առող պէտք է խրել դետնի մէջ, որ ծածնի դրօշը թէեւ կարելի է այնպէս մը յարձարցնել որ զիչ տեսնելի ըլլայ:

Դրօշը պաշտպանելու համար յիտուն քայլ հեռու պահակներ պիտի նշանակուին, որոնք չեն մօտենալու համար յըրօշակին մինչեւ որ թշնամի ունէ սկառուս յարձակում չգործէ:

Ունէ սկառուս որ թշնամի Հողի վրայ կը բռնուի, գերի պիտի աւարուի, պայմանաւ որ գերի բռնած միջոցին երեք անգամ զգրի, գերի, գերի, պտռայ: Եթէ նախ քան անոր պտռալը, օձիբը ձեռք տուող սկառուսը փախչի, ան ազատ է:

Երբ սկառուս մը գերի իյնայ, պահականոց պիտի առաջնորդուի եւ հսկողութեան ներքեւ պիտի պահուի: Պահականոցը ծառ մը կամ ժայռ մը կրնայ սեպուիլ, կեդրոնէն քսան ոտք հեռու: Գերի իյնողը ձեռքը կամ ոտքը պէտք է ծառին կամ ժայռին վրայ պահէ, եթէ ոչ չի կրնար ազատիլ:

Բանտարկուած սկառուս մը կրնայ իր ընկերներուն միջոցաւ ազատիլ, եթէ անոնցմէ մին յաջողի հակառակորդներու մէջէն ապահով անցնիլ եւ գալ զպչիլ իր ընկերոջ: Այդ պարագային՝ երկուքն ալ ազատ են անմիտանգ կ'արտօնուին իրենց բանակը վերադառնալու: Իսկ եթէ ազատարարը իր ջանքերուն միջոցին թշնամի սկառուներէն միոյն կողմանէ բռնուի, ան ալ իր կարգին գերի կ'իյնայ եւ պէտք է երթայ պահականոց:

Սկառուս մը միայն մէկ ընկեր կրնայ ազատիլ իւրաքանչիւր անգամուն: Եթէ կարելի ըլլայ դրօշակը փախցնել եւ սահմանագիծը անցնիլ, անիկա պէտք է աւարուի իրենց պատկանող դաւառը, իսկ եթէ առպատակողը սահմանագիծը Հասնիկէն ստաջ. բռնուի, դրօշը կրկին ետ պիտի արուի եւ Հաստատուի իր տեղը եւ խազը շարունակուի նոյն եղանակով:

Եթէ որոշեալ ժամանակամիջոցին մէջ ոչ մէկ բանակ կարողացաւ միւսին դրօշակը խել, խմբապետը սուլիչով պիտի դադրեցնէ խաղը եւ շահող պիտի յայտնուի այն բանակը որ ամենէն աւելի գերի. բռնած օւնի:

28.- Հ Ն Ի Ա Գ Ի Ր

Սկառուները սեղանի մը շուրջ կը բաշտուին: Խմբապետը անոնցմէ մէկուն ժօանալով, ցած ձայնով նախադասութիւն մը կ'ապաստանէ. այս վերջ

Ղենն, ալ պարտաւոր է նոյն նախադասութիւնը իր քովի ընկերոջ կրկնել եւ այդպէս յարողաբար: Իւրախանչիւր խմբակ զատ շքանակ մը կը կազմէ եւ ո՛ր խմբակը որ կարենայ ճշգուծեամբ նախադասութիւններու փոխանցումը կատարել, ա՛յն խմբակը կը շահի: Նախադասութիւնը պէտք է հետզհետէ կրկնել եւ կնճռուեալ:

29.- ԱՆՃԱՐԱԿ ՍԿԱՌԻՑ

Բոլոր սկառուաներուն աչքերը կը կապեն, իսկ խմբապետը անկիւն մը քաշուելով թեթեւօրէն կը սուլէ: Սկառուաները կը ջնան անոր հպիլ եւ ո՛վ որ կարենայ առաջին անգամ անոր դպչիլ, ան է շահողը: Սակայն խողը կը շարունակուի՝ մինչեւ որ ամէ՛քն ալ անոր դպչելով ազատին եւ մէջտեղը մնայ սկառուա մը, որ զանճարակ կը կոչուի եւ որ պարտի դըրաւ տալ:

30.- ՀՈՏԱՌՈՒԹԵԱՆ ՓՈՐՁ

Թղթէ փոքր պարկերու մէջ զանազան հոտաւէտ առարկաներ դնել եւ սկառուաներուն կարգաւ հոտոտել տալէ վերջ, այդ հոտերուն ցուցակը պահանջիլ: Աւուելագոյն հոտերու անունները յիշողը առաջնութիւն կը շահի:

31.- ԵՂՋԵՐՈՒԻ ՄՐՑՈՒՄ

Այս մրցումը կը կատարուի երկու կամ աւելի խմբակներու միջեւ: Իւրաքանչիւր խմբակ կը բաղկանայ ութը սկառուէ, որոնք իրարու հտեւ կանդնած մէկ գծի ուղղութեամբ մէկ ձեռքով պէտք է բռնեն առջեւ գտնուող սկառուտին դօտին: Նշան տրուելուն, խմբակները նոյն շարքով պիտի վայեն յիտուն թայլ հետեւ կէտ մը, եւ վերադառնան՝ առանց իրենց շղթայէն բաձնուելու: Այն խմբակը, որ միտրինակ վաղքով, մէկ կազմով եւ առանց անջատուելու մեկնումի կէտը կը վերադառնայ, առաջին կը համարուի:

32.- ՀԵՏՔԻ ՅԻՇՈՂՈՒԹԻՒՆ

Սմբակի մը սկառուաներ գետին կը նստին եւ ոտքերին վեր կը բռնեն եւ ուրիշ խմբակի մը պատկանող սկառուաներ երեք վայրկեան ուսումնասիրելէ յետոյ իւրաքանչիւր սկառուի կօշիկին ձեւը, մեծութիւնը եւայլն, կը հետաշնան: Խմբակը յետոյ ոտքի կ'իջէ եւ յարմար գետին մը վրայ մէկ քանի ոտքի հետքեր կը թողու, որոնք միւս խմբակի պատկանող սղայոց կողմէ պիտի քննուին եւ յայտնուին թէ ո՞ր սկառուտին ոտքին նշաններն են:

33.- ՀՐԵՃՆԵՐՈՒ ՄՐՑՈՒՄ

Այս խողը ընտիր փորձ մըն է առաջին կարգի սկառուաները վարժ դարձնելու հրէջնեքու նման վիրաւոր մը կրելու:

Սրահ մը երկու մասի կը բաժնուի եւ իւրաքանչիւր հողմը կը յատկացուի ութը հողիէ բաղկացած մէյ մէկ խմբակի: Սրահին մէկ ծայրը իր կեդրոն օճենալով՝ խմբապետը իր դիրքը կը գրուէ, իսկ սրահին միւս ծայրը նախապէս երկու մասի բաժնուած ըլլալով, մէյ մէկ օգնական խմբապետներ կը կանգնին ու կը վարեն մրցումը ճշգրիտ եղանակով մը:

Իւրաքանչիւր խմբակ իրենց դիրքերը կը գրուեն օգնական խմբապետներու ձօտիկը, մէկ շարքի վրայ եւ կը ստանան՝ առաջնորդ թիւ 1, իսկ միւս սկառուաները թիւ 2, 3, 4, 5, 6, 7 եւ 8: Երբ խմբապետը մրցումը սկսելու նշանը կուտայ, թիւ 2 սկառուաը անմիջապէս գետին կը փոսուի եւ թիւ 1-ը

զայն կը վերցնէ իր ուսին վրայ հրէշնեբու մէթառով, ու կը տանի կեդրոն, ուր կը գտնուի խմբակներ: Անմիշտպէս որ հոն կը հասնի, թիւ 2-ը ստեղծ կը կանգնի եւ ետ կը վազէ իր խմբակին քով, ուր կը գտնէ թիւ 3-ը պատկանէ, ըստ առաջնոյն, հրէշի դրութեամբ կը վերցնէ զայն եւ կը փոխադրէ կեդրոն, ուրից այս անգամ թիւ 3-ը կը վերականգնանայ եւ կը վազէ թիւ 4-ին մօտ: Այսպէս խաղը կը շարունակուի՝ մինչև որ թիւ 4-ը՝ 5-ը փոխադրէ, թիւ 5-ը՝ 6-ը, թիւ 6-ը՝ 7-ը, եւ վերջապէս թիւ 7-ը՝ վերջին սկսուածը թիւ 8-ը:

Ո՛ր խմբակը որ ամենէն արագ կը լրացնէ փոխադրութիւնը, ան յաղթող կը յայտարարուի:

Այս մրցումը հետաքրքրական, ոգեւորիչ եւ միանգամայն օգտակար է, բայց փոխադրելու աճապարանքին մէջ, սկսուածները անզոյշ կը գտնուին յաճախ. չտեսարար անհրաժեշտ է որ օգնական խմբակները չխոյլատրեն ո՛րեւէ սկսուածի մեկնիլ, եթէ հրէշնեբու ձեռով «վերաւարուած» սկսուածը չվերցնեն իրենց ուսին վրայ:

34.— ՄՈՒԿ ՈՒ ԿԱՏՈՒ

Սկսուածները՝ կանգնած՝ իրարու ձեռք բռնելով շրջանակ մը կը կազմեն: Սկսուածներէն մէկը կ'ըլլայ մուկը, որ շրջանակի մէջ կը մնայ. իսկ ուրիշ մը կատու կ'ըլլայ եւ կը կենայ շրջանակէն դուրս: Երջանակը կը սկսի գտնալ եւ երբեմն երբեմն ձեռքերը վեր կը վերցնեն, որ ժամանակ կատուն, առիթ գտնելով, կը շանայ ներս սարդիլ եւ բռնէ մուկը մուկը մուկը նոյն պահուն դուրս կը փախչի: Երբ կատուն շրջանակին մէջ մտնելու յաջողի, սկսուածները իրենց ձեռքերը վար կը պահեն՝ թող չտալու համար անոր, որ շրջանակէն դուրս փախչի. քանզի սկսուածները մուկին համակիր են եւ զայն պաշտպանելու կողմնակից: Երջանակը իր բոլորածու շարժումը կը շարունակէ, իսկ կատուն «Միտ, միտ» կը մլաւէ խոնարհարար եւ յարմար առիթ մը գտնելու կը շանայ, որպէսզի ճեղքէ շղթան անոր ուեւ տկար մէկ կէտէն: Եթէ կատուն յաջողի այսպիսի խոյանքով մը ճեղքել շղթան եւ բռնել մուկը, այն ատեն մուկը պարտաւոր է դրաւ մը ներկայացնել, իսկ եթէ կատուն անկարող ըլլայ մուկը բռնելու, կատուն պիտի ներկայացնէ դրաւ մը: Խաղը այս ձեւով կը շարունակուի եւ ուրիշ սկսուածներ կը ստանաննն մուկ ու կատուի դերքերը:

35.— ՍԿԱՌԻՏԻ ՕՐԷՆՔԸ

Ատիկա ընտիր խաղ մըն է սկսուածները ընդունակ դարձնելու, որպէսզի օրէնքը քաջավարժ կերպով արտասանեն:

Երկու խմբակներ իրարու դէմ դիմաց կը կանգնին, իրենց պետ ունենալով խմբակին առաջնորդը: Ընդդիմադիր առաջնորդները իրաւունք պիտի ունենան հակառակորդ խմբակին ուեւ մէկ սկսուածին պահանջելու որ, անմիջապէս արտասանէ թիւ ... օրէնքը: Եթէ սկսուածը յաջողի պատասխանել լաւ, հակառակ պարագային՝ շարքէն դուրս կ'ելլէ եւ խաղին չի մասնակցիր այլևս: Յետոյ միւս առաջնորդը ուեւ օրէնք մը կը պահանջէ դիմացի խմբակէն, եւ նոյն գործողութիւնը կը շարունակուի՝ մինչև որ խմբակին սկսուածները նուազին եւ քաջահմուտ խմբակը առաջնութիւնը շահի:

36.— «ԳԱՆՁԸ ԳՏԻՐ»

Այս խաղը զօրաւոր հետախուզութեան եւ ուշադիր զննութեան պատուական առիթ կ'ընծայէ:

Գանձը պահուած է անձանօթ վայր մը եւ սկստւանքուն կը յայտնուի զանձին ինչ ըլլալ: Գանձին զտնուած վայրին առաջին հետքը ցոյց կը արուի, եւ սկստւանքուն այդ հետքին հետեւելով պէտք է առաջնորդուին զանձին թաքտաղը: Գիրքացնելու համար անձանօթ զանձին ճամբան, մասնաւոր տեղեր թելադարութիւններ նշշուած են: Սրբինակ (Ա) շտառաշարիբ դէպի արեւմուտք եւ քննէ առուակին հիւրիւր զանուտղ երբորդ զուրք: (Բ) Այդ դրան վրայ պիտի տեսուի նոր հրահանգ մը հետեւեալ իմաստով, «Ճեղքիցիբ ճամբադ հարաւ, հարաւ արեւելք եւ ցորենի արտին ժօաը զանուտղ մեծ կաղնի ծառէն հարիւր քալլ յառաջարիբ դէպի բլուրը, որ ձեր ձախ կողմը կ'իյնայ»: Այս եւ ասոր նման հրահանգներով սկստւանքուն պիտի յառաջանան մէկ կէտէ միւրը, մինչեւ որ զանձին պահուած տեղը զտնուի: Մէկ կէտէ միւրը առաջնորդող հեռաւորութիւնները պէտք է նոյն ըլլան եւ արուած հրահանգները պէտք է ըլլան յստակ, բայց ո՛չ այնքան ալ պարզ՝ այնպէս որ սկստուը աչքը զոց ինքզինք զանձին տեղը զտնէ: Սկստւանքուն պարտաւոր են կողմնացոյցի զանազան մասերը ճշգրտօրէն դիտնալ եւ լաւ հետախուզութեամբ եւ հետեւադութիւններ հանելով պէտք է ուղղուին դէպի բաղձացուած կայանը:

37.- ՀԱԻԿԻՐՆԵՐՈՎ ՎԱՁԳ

Սկստւանքուն մէկ կարգի վրայ շարուած, մէկ ձեռքով բռնած են վառելու համար բաւականաչափ փայտ եւ թուղթ միւս ձեռքով՝ աման մը, իսկ բերանին մէջ՝ դաւլ մը, որուն վրայ հակիթ մը դրուած է:

Տրուած աղբակչանին՝ սկստւանքուն շտապաւ պիտի յառաջանան վախտուն մեղք հեռաւորութեան մը վրայ նախապէս նշանակուած վայր մը, ուր կրակ վառելով իրենց ամանին մէջ հակիթը պիտի եփեն իբ ծայրագոյն առտիճանին ու անիջապէս վազելով ետ՝ դէպի մեկնումի կէտը, պիտի յանձնեն խմբապետին:

Այս խաղը կամ մրցումը զուարթ միջադէպերով լի՝ օգտակար փորձ մըն է, զոր կարելի է նոյնպէս կատարել հանդիսականներու առջեւ:

38.- ԳԵՐԻ ՍՎԱՌՈՒՏԸ

Նմարակի մը մէջէն կը զատուի սկստու մը, որուն ձեռքերը եւ սաքերը կապուած (քառակուսի հանդոցով) գերի բռնուած կը համարուի: Միւս խմբակը այս գերին պահպանելու համար հարիւր մեղք հեռաւորութեան մը վրայ շրջապատած է գինքը: Առաջին խմբակը իրենց ընկերնը ազատելու համար կը շննայ ճեղքել պաշարման դիժը, առանց թշնամիէն տեսնուելու ու քակելով գերի ընկերնը կապերը՝ շրջանակէն դուրս կը հանէ գինքը:

39.- ԳԻՐ - ԴԵՄԲ

Երկու խմբակներ դէմ դիմաց կանգնած մէկ ու կէս մեղք միջոցով, մէկ շարքի վրայ կը շարուին: Եարգերէն մէկը կը ստանայ զգիր՝ մակդերը, իսկ միւրը զգէճք:

Նմբապետը կը կանգնի երկու շարքերուն միջեւ ու օդը կը ննտէ պղինձեայ դրամ մը ու անոր ինկած ձեւին համեմատ կը պոռայ զգիր՝ քէ զգէճք մի՞ Ո՛ր շարքին անունը որ կանչուի, ան պարտաւոր է անիջապէս վազել դէպի տասը մեղք հեռու վայր մը՝ եթէ խաղը բացօթեայ տեղ մը կը խաղացուի, իւրաքանչիւր սկստու որ թշնամիին կողմէ կը բռնուի, որոշուած սահմանը հասնելէ առաջ, պարտաւոր է իբ շարքը փոխելու եւ անցնելու հակառակորդ կողմը:

Յարթական շարքը ան է՝ որ խաղին վերջաւորութեան ժամանակ ամենաշատ սկստուը կը հաշուէ իբ մէջ:

40.- ԱՌԻԻՄԻ ՈՐՍՈՐԻՈՒԹԻՒՆ

Այն աղան՝ որ առիւծի գերը պիտի ստանննէ՝ կանխաւ կ'առնէ իր հետ հունտեր եւլն. եւ ճթէնիստի վեց հար դնդակ: Եւ ճամբայ կ'ելլէ կոշիկին ներքեւ ունննալով հետք ձգող պայտեր, կէս ժամ առաջ վրնք հետապնդող խմբակէն, որուն իւրաքանչիւր սկստաբը դիմուած է մէյ մէկ ճթէնիստի գրննա դակով, առիւծը տեսնելուն պէս՝ անով կրթակիրու համար: Առիւծը սպաս է պահուածիլ, սողակիլ կամ վազիլ, ինչպէս որ կը փոփոջի, բայց երբ կարծր դնտի հանդիպի, պարտաւոր է հաւտեր թափել ամէն քայլափոխի, ցոյց տալու համար իր հետքը:

Երբ հալածող խմբակը առիւծին թաքստոցին մօտենայ, առիւծը պիտի սկսի իր ձեռքի ճթէնիստի գնդակներով հարուածել զանոնք, եւ գնդակները որու որ հանդիպի ան «մեռած» կը նկատուի եւ չի մասնակցի խաղին, իսկ եթէ առիւծը զարնուի որսորդներու գնդակէն, իւրաքանչիւր գնդակի հանդիպում մէկ վէրք կը համարուի, եւ երեք վէրքերէ յետոյ «մեռած» պէտք է համարել առիւծը:

Եթէ որսորդները չյաջողին առիւծին հետքը գտնել իւր մօտենալ անոր, ոչ ոք չաճած կը նկատուի:

Ձմեռը այս խաղը կրնայ խաղացուիլ առանց հետքի պայտերու, եւ ճթէնիստի գնդակներու փոխարէն, կարելի է ձիւնազնդակ գործածել:

41.- ԱՐԱԳ ԳԻՏԵՆԼՈՒ ՎԱՐԺՈՒԹԻՒՆ

Առէ՛ք 30 սանթիմէրը կողմ ունեցող երկու տախտակներ իւրաքանչիւրը բաժնուած 25 բաժանումներու: Առէ՛ք նոյնպէս 10 ընկող իւր 10 պղտիկ խիճեր: Տուէ՛ք իւրաքանչիւր խաղացողի տախտակ մը, 5 ընկող, եւ 5 խիճ Անոնցմէ մէկը ըստ կամ զանոնք շարելէ վերջ իր տախտակին վրայ, հինգ երկվայրեկան զայն ցոյց կուտայ իր հակառակորդին: Այս վերջինք պարտաւոր է իր կարգին՝ իր տախտակին վրայ շարել խիճերը եւ ընկերդները, այն կարգով ինչ կարգով որ ինք տեսած էր հակառակորդին տախտակին վրայ շարուած:

Իւրաքանչիւր սխալ շարուածք կորսնցնել կուտայ մէկ կէտ: Պաղը յետոյ կը շարունակուի փոխն ի փոխ:

42.- ԳԵՍՊԱՆՆԵՐ-

Պաղացողները երկու բանակի կը բաժնուին եւ կա՞մ զատ սփեռակներու մէջ կը խմբուին: Սկառտները կրնան բաժնուիլ իւրաքանչիւր բանակի մէջ վիճակով եւ կամ բանակի պետին ընտրութեամբ:

Իւրաքանչիւր բանակ իր մէջէն կ'ընտրէ դեսպան մը: Դեսպանները կը հեռանան իրենց խումբերէն եւ միանալով՝ զաղտնաբար կ'ընտրեն բառ մը, անձ մը, տարիկայ մը, պատմական դէպք մը եւլն, զոր միւս խաղացողները պարտին դուշակել:

Ա. բանակի դեսպանը կը մեկնի Բ. բանակը, որուն անդամները իրեն հարցում կ'ուղղեն: Այս հարցումներու ճայռ կամ ճաշք բառեր արտասանելով կրնայ պատասխանել դեսպանը: Բ. բանակի դեսպանն ալ փոխադարձաբար կ'այցելէ Ա. բանակը, եւ նոյն գործողութիւնը կը կատարէ: Սրիւս բանակներէն այն՝ որ ամենէն շատ կը գտնէ դուշակուելիք զաղտնիքը, իր դեսպանէն զատ կը պահէ նաեւ կորսնցնող կողմին դեսպանը:

Լաւ դասաւորուած հարցումներով եւ պատասխաններու ճշգրիտ նօթա-

գրու՞թե՞մք կարելի է դիւրութեամբ եւ արագ գուշակել անկարելի նկատուած բաները :

Հրահանդիչ եւ հետաքրքրական է այս խողը, եւ կը վարժեցնէ սկսուածները խորհելու, աւելորդ Հարցումներէ գզուշանալու եւ միեւնոյն ատեն ընդունակ կը դարձնէ հետեւութիւններ հանելու :

43.— ՃԱԳԱՐԸ (Հետաւէ՞ք դիտելու փարձ)

Ատէ՞ք երկու քառակուսի խաւաքարաներ 25 սանթիմէր մեծութեամբ եւ ուրուզծեցէ՛ք՝ երկուքին վրայ ալ՝ ճազարի պատկեր մը : Յետոյ, պատրաստեցէ՛ք սեւ թուղթէ քսան հաս կլոր շրջանակներ, որոնց ետեւը խէժ քրտուած ըլլայ՝ փակցնելու համար : Խաղացողներէն մէկը, ատոնցմէ 5-6 հաս կը փակցնէ ճազարի պատկերին մարմնոյն զանազան մասերուն վրայ եւ զայն կը ցուցադրէ խաղին մասնակցող ընկերոջ : Հակառակորդը, որ հարիւր մեղք հեռաւորութեան մը վրայ կը գտնուի, կը յառաջանայ՝ մինչև որ կարողանայ քառական որոշակի զանազանել շրջանակները եւ իր խաւաքարտին վրայ փակցնելու թղթէ կլորակ կտորները, իր տեսած գիրքերուն վրայ : Եթէ կարենայ զայս ընել 75 մեղք հեռաւորութենէ, ապացոյց է թէ շատ զօրաւոր աշէք ունի : Մինչև 70 մեղք (եթէ հինգ անգամ փորձէ, յետոյ երեք անգամ յաջողի) կը ստանայ շատ պատուաբեր նիշ մը : Իսկ 70-էն 80 մեղքի վրայ լաւ նիշ մը : Ատկէ աւելի մօտ հեռաւորութեանց համար նիշ չի գրուիր :

44.— ՓՈՔՐԻԿ ՃԱԿԱՍԱՄԱՐՏԸ

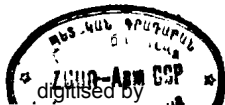
Խումբը կը բաժնուի երկու հասասար ուժերու, իրարմէ անուուզն չորս քիւմէր հեռու : Խումբերը իրարմէ զանազանելու համար, անոնցմէ մէկը դիւրարկին վրայ թաշկինակ մը կը փաթթէ : Իւրաքանչիւր բաժնի հետ կը գտնուի հակառակորդ կողմէն մէկը, իբր դատաւոր : Խմբապետը, որ վարիչը կը ներկայանայ, երկու խումբերուն ալ կուտայ հետեւեալ իմաստով պարզ հրահանգ մը.— «... Գիւղին մէջ թշնամի խումբ մը տեսնուած է. զայն հետախուզելու պատրաստուեցէ՛ք : Խմբապետը իր հրամանը ասիպէս մը պիտի հաղորդէ՝ որ երկու ուժերն ալ իրարու դէմ յառաջանան : Արդ ամէն խումբի պես իր պատրաստութիւնները կը տեսնէ կատարելու համար իր պատրաստութիւնները միաժամանակ կատարելու համար իր պաշտօնը, օգտագործելով գետնի յարմարութիւններ, հետազօտիչներ ուղարկելով դէպի առաջ եւ թշնամիին կողերուն կողմը : Հակառակորդ կողմէն, տեսնուած եւ դատաւորի կողմէ մատնանշուած սեւէ սկսուած, զինքը նշմարող կողմին շահեցնել կուտայ նիշ :

Որոշ ժամու մը կամ կանխաւ գիտցուած ազդանշանի մը վրայ շարունակ զանազակատան վրայ պարզուած դրօշ, եւլն.), խաղը վերջ կը գտնէ :

Յաղթանակ կը պատկանի այն խումբին, որ յաջողած է հակառակորդին կեդրոնին մօտեցնել աւելի թիւով սկսուածներ : Թշնամիին կեդրոնին շուրջ համախորհուած իւրաքանչիւր սկսուած կը հաշուուի երկու նիշ, իսկ նկատուութեան չեն առուիր նախապէս տեսնուած սկսուածները :

Նիւ Եարֆ

ՄԿՐՏԻՉ ԵԱՆՉԳԵԱՆ

549-59

ՄԱՐԹԻՆ ԳԱՐԱՏԱՂԵԱՆ

Մեր նշանաւոր արտիստը հայրենակիցը, որ իր առաջին ժապաւեճի պատրաստութեանէն յետոյ *“Reencuentro con la gloria”*, մտադիր է ծապաւեճի քաշել նաեւ *“Մուսա Տաղի 40 օրերը”*: Յաջողութիւն կը մաղթենք:

ՏԱՆՏՐՈՒԹՅԱՆ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԱՐՈՒՆԵՍՏԻ ԾԻ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ

ԱՅՍ ՏԱՐՈՒԱՆ ընթացքին Մոսկուայի մէջ տեղի ունեցաւ Հայկական արուեստի եւ գրականութեան տասնօրեակը: Այս տասնօրեակի ընթացքին Մոսկուայի Հասարակութիւն ծանօթացաւ Հայաստանի արուեստագէտներու նոր ստեղծագործութիւններուն:

Տօնակատարութիւններուն մասնակցեցան Երևանի օփերան եւ պարի խումբերը, Սունդուկեան եւ Ստանիսլաւսկի Քատրոնի խումբերը, Լենինականի Մուսեանի անուան Քատրոնը, պետական Համանուագային եւ Բողոզըդական խումբերը, Հանրապետութեան գրողները, երաժշտագէտները, նկարիչները, սինեմայի արուեստագէտներ:

Այս առթիւ Հայաստանի արուեստի եւ գրականութեան բոլոր աշխատողները մեծ պատրաստութիւններ տեսած էին:

Մեր հայրենակից Մարթին Գարատազեան, որ համաշխարհային արուեստավարժ ախոյեան մըն է ազատ ըմբշամարտի եւ քաջամարտի է հանրապետութեան մէջ իր պարբերական մրցումներով, վերջերս պայմանաւորաւած է Արժանաբիւնեան ժապաւէնի "առաջին" սինէի ընկերութեան հետ, ժապաւէնի մը մէջ իրբեւ առաջին դերակատարը:

Ժապաւէնին անունն է՝ "Reencuentro con la gloria", որ ձօներս պիտի ներկայացուի Մար Տէլ Փլաթայի մէջ:

Վերի պատկերը կը ներկայացնէ ժապաւէնի գործողութիւն մը, Գարատազեանի մասնակցութեամբ:

«ԿՈՎԿԱՍՏԱՆ ԵՐԿՆՔԻ ՏԱԿ»

Փրակայի մէջ լոյս տեսած են հայ գրողներու գործերը, չէի լեզուով:

«Կովկասեան երկնքի տակ» վերնադիրը կրող զերբը, որուն յառաջաբանը գրած է չէի յայտնի գրադէտ Ձ. Նովակ, կը պարունակէ Ա. Իսահակեանի «Ձիւլի Սուլթանի երգը», «Կապիտան Ղազարը», Նար-Դոսի «Ես եւ Նան», Յովհաննէս Թումանեանի «Եղջերուն», Եր. Օտեանի «Բարի Դահլճը», Հր. Քոչարի «Գեներալի Քոյրը»: Վիպակներ են ասոնք, զորս Թարգմանած է Թուրոյժ Նեզուալ, պատկերազարդած է՝ Բլաժէկ:

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ նրբակազմ ոչխարներու գլխաբանակը 180-000 էր 1949-ին: Ներկայիս այդ թիւը բարձրացած է 700-000-ի: Ոչխարներու ցեղային բարելաւման շնորհիւ այսօր բրզեղէնի գործարանները ստան անգամ աւելի նորբ բուրդ կը ստանան: Մեծ չափերով կը կատարուի այժմ ոչխարներու արուեստական բեղմնաւորումը:

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ՀԱՅԱԳԻՏԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՏԵՂԵԿԱԳԻՐԸ

ԳԷՅՄՊՐԻՃ, ՄԻԽ — Համազգային Հայագիտական Միութեան երկրորդ տարեկան Համաժողովը, իր առած կարգ մը որոշումներով, նոր գործունէութեան մը պիտի սկսի յառաջիկային, հաստատելու համար Հայկարանական ամպիտն եւ Հայագիտութեան կեդրոն մը, Հարվըրտ Համալսարանին մէջ:

Այս տարուան Համաժողովը, որ տեղի ունեցաւ Յունիս 8-10, 1956, Հարվըրտի մէջ, գրազեցաւ սահմանադրութեամբ: Վերջնորոշեց Հինգ անդամներ եւ ընտրեց երեք նոր անդամներ Ղեկավարներու Յանձնարումքին մէջ: Ան ծրագրեց կեդրոնացած գործունէութեանց շարք մը, աշնան սկսելու համար:

Համաժողովին ներկայ էին անդամներ եւ բարեկամներ, որոնք եկած էին հետաւոր Անգլիայէն, Գալիֆորնիայէն, Ինչպէս նաեւ Միլուոքիէն, Նիակարա Պոլզէն, Թրոյէն, Նիւ Եորքէն, Նիւ Ճըրզի Կոնանգէն, Ֆիլադելֆիայէն, Ուաշինկթընէն եւ Նիւ Ինկլէնսի նահանգներէն:

ՀԱՄԱԺՈՂՈՎ ՀԱՅԱԿԱՆ ՌԻՍՄԱՆՑ ՄԱՍԻՆ

Այս Համաժողովին ամենաշխատաւոր մասն էր Յունիս Ծ-ի Հաւաքոյթը, Հարվըրտ Համալսարանի մէջ, ուր քննութեան առնուեցան կարգ մը հարցեր Հայկական ուսմանց վերաբերող հետազոտութեանց մարզին մէջ: Այս նիւթի մասին իրենց կարծիքները յայտնեցին աչքառու դիտականներէն սիրոֆ. Սիբորֆի Տէր Ներսէսեան, Տըմպարթըն Օքս Հետազոտութեան Կեդրոնէն, Արթըր Ճէֆրի, Գոլումպիա Համալսարանէն, Գալթըն Գուն, Փենսիլվանիոյ Համալսարանէն, եւ Ճաշուա Ուաթմօ, Հարվըրտէն:

Բոլոր խօսողներն ալ շեշտեցին կարիքը Հայկական ուսմանց կեդրոնի մը, Հարվըրտ Համալսարանին մէջ, ինչպէս որ ծրագրուած է, եւ ապահովցուցին ներկաները, թէ ընդարձակ նոր հորիզոններ պիտի բացուին՝ անգամ մը որ Հայկարանական ուսմանց ծրագրերը դրուի մնայուն հիման մը վրայ եւ անոր գործադրութիւնը դառնայ տեսական:

ԳԻՏԱԿԱՆՆԵՐ ԿԸ ԵՆԵՏՏԵՆ ԲԱԶՄԱԹԻԻ ԿԱՐԻՔՆԵՐ

Ուրաթ եւ Եարաթ տեղի ունեցած նիստերուն հրաւիրեալ բոլոր խօսողները արտայայտուեցան Հայկարանական ուսմանց բազմաթիւ կարիքներու մասին, Հիմնուած իրենց մասնագիտութեանց եւ աշխատեցին վրայ: Իւրաքանչիւրը շեշտեց գիտական յարաբերութիւնները եւ անոնցմէ եկած բարիքները, եթէ անոնք ըլլան կազմակերպուած, մնայուն, եւ բարձր ակադեմական՝ Հայկարանական ուսմանց առնչութեամբ:

Փրոֆ. Տէր Ներսէսեան կոչ ուղղեց որ վերագործնու մը ըլլայ Հայկական դեղորուեստի եւ մշակոյթի մարզին մէջ, ի լոյս բերելու Հայոց դեղեցիկ աւանդութիւններն ու նպաստները աշխարհի արուեստին: Փրոֆ. Ճէֆրի, դատապարտեց պակասը բազմաթիւ արժէքաւոր Հայ կրօնական գործերու հրատարակութեանց եւ թարգմանութեանց, աւելացնելով, որ «Բրիտանական մասժողութեան եւ գործունէութեան պատմութեան համար տակաւին մեծ նպաստներ կան, որ կրնան ի յայտ գալ լաւ կազմակերպուած Հայկարանական ուսմանց ծրագրով մը»: Փրոֆ. Ուաթմօ, որպէս հմուտ լեզուագէտ մը, անգամ մը եւս շեշտեց կարիքը շարունակելու Հայ լեզուի ուսումնասիրութիւնը, ինչպէս եւ պատրաստութիւնը արդիական մեթոտներով կազմուած

գերականութեանց եւ այլ գրքերու, ուսուցանելու համար Հայերէնը մանուկներուն, ինչպէս նաեւ շափուհաններուն:

Միւս խօսողները, որոնք շնչուցին կարիքն ու կարեւորութիւնը հայկառանական ուսմանց, իրենց յատուկ մարզերուն մէջ, եղան փրոֆ. Գուն, հնարանութեան մէջ, Տոքթ. Ռայպրթ Մինչուլ, Գրաուն Համալսարանէն, շեզուարանութեան մէջ, Տոքթ. Փոլ Գաուքեան, Նիւ Եորքէն, դրամապիտութեան մէջ, եւ Տոքթ. Արչակ Օ. Սարգիսեան, Գանդրէսի Մասնաւորանէն, պատմութեան եւ մասնաւորաբար Հայկական Դատի հարցերուն մէջ: Փրոֆ. Ռիչըրտ Ն. Ֆրայ, օժանդակ դէկանսարը Հարվըրտի Միջին Արեւելեան Աւսմանց Կեդրոնին, որ վարեց այս հաւաքոյթիներուն աստեղագետութիւնը:

ՀԱՐՎԸՐՏԻ ՀԻՄՆԱԳՐԱՄԻՆ ՅԱՒԵԼՈՒՄԸ

Ետքից երկոյ, Գոսթոնի Հարվըրտ Գլուպի մէջ տեղի ունեցած ճաշկերոյթի ընթացքին, Ղեկավարներու Յանձնարումքի աստեղագետ Մանուկ Ս. Երնկ յայտարարեց թէ Հարվըրտի Հայկառանական Ամպիոնի Հիմնադրամին գումարը հասած է 42.000 տոլարի: Անան ճաշկերոյթներ պիտի սարքուին այլ հասարակական համայնքներուն մէջ, այս գումարը բարձրացնելու համար 100.000 տոլարի: Յայտնեց նաեւ, որ Հայագիտական Միութեան համազգային անդամութիւնը իր մէջ կը պրոնաակէ շուրջ 900 անդամներ, 23 նահանգներէ:

Գր. Երնկ կողմ ուղղեց ներկաներուն, նպատակելու որ այս նպատակը շուտով դառնայ իրականութիւն: Մասնաւորաբար յիշուեցաւ այն նիւթական նպատակը, որ եղած էր գրասենեակի կամուտը աշխատողներուն կողմէ: Միութիւնը հրապարակային շնորհակալութիւն յայտնեց բոլոր անոնց, որոնք նաստած էին գրամահաւաքման:

Մասնաւոր գնահատութեան արժանացան այն տասներկու նուիրատուները, որոնք տուած կամ խոստացած էին հազար տոլար եւ աւելի տար Հարվըրտ Համալսարանի Հայկառանական Ուսմանց Հիմնադրամին: Անոնք են Ֆրէտ Աւազեան, Փրաւիտէնէն, - Ռ. Ա., - Դատաւոր Նազարէթ Գարուսեան, Երեւանի շրջանէն, Օր. Անիւ Պէշկէթեարեան, Գէմպրիճէն, - Մէնու Տոքթ. Միւրաթ Զահեան, Փրաւիտէնէն, - Ռ. Ա., - Ճորճ Եկուեան, Փրաւիտէնէն, - Ռ. Ա., - Զարլը Ղազարոսեան, Փուլթաքէթէն, - Ռ. Ա., - Ճ. Մարք Յօլլիկեան, Մէտֆըրտէն, - Մէնու, - Դանիէլ Գոնսալեան, Նուարքէն, - Ն. Ճ., - Եղուարդ Մարտիկեան, Տիթթոյթէն, - Միւր, - Տիգրան Մարտիկեան, Լոնկ Ալլէնտէն, - Ն. Ե., - Մ. Ճ. Նահաբեան, Փուլթաքէթէն, - Ռ. Ա., - եւ Զորավար Սարգիս Մ. Զարդարեան, Արլինկթընէն, - Մէնու:

Յայտնի եղաւ որ այս աստատման նուիրատուներէն Եղուարդ Մարտիկեան եւ Ճ. Մարք Յօլլիկեան, բարձրացուցած էին իրենց նուէրը երկու հազար տոլարի, երկրորդ Տարեկան Համաժողովի առթիւ:

Այստեղ պէտք է յտակօրէն շնորհել, թէ Հիմնուելիք այս Ամպիոնը տարբեր պիտի ըլլայ ներկայիս կարգ մը համալսարաններու մէջ տրուած հայկական դասընթացքներէն, որոնք իրենց ծաւալով սահմանափակ են եւ տեսողութեամբ ժամանակաւոր:

Հարվըրտի մէջ Հիմնուելիք Ամպիոնը պիտի շարունակէ իր գոյութիւնը այնքան ատեն որ նոյն ինքն համալսարանը պիտի տեսէ, եւ պիտի հասցնէ ուսուցիչներ, պատմադէպներ, բանասէրներ, թարգմանիչներ եւ գրողներ, հայկառանական եւ յարակից ուսմանց մէջ:

Արտասահմանի մէջ միակը ըլլալու սահմանուած է հայագիտութեան այս համաշխարհային կեդրոնը, իր մէջ ունենալիք համառատաւոր արեւելագետներով Հարվըրտ Համալսարանին հետ շարունակելիք իր երկար կեանքով, ընդար-

ձակուելիք հսկայ հայկական մատենարանով, և հրատարակելիք բազմաթիւ մեծ ու փոքր հատորներով, հայագիտութեան նուիրուած Էնտազոտութեան և գաւառաբարակութեան այս Ամպիոնը պիտի գերազանցէ ուրիշ ոեւէ համալը-տարանի ունեցած հայկական գասընթացքներու կամ հայկաբանական ուսմանց ծրագիրը:

Շեշտուեցաւ նոյնպէս, որ Հարվըրտ Համալսարանը պիտի բերէ իր գրա-կան մասնակցութիւնը՝ այս ծրագիրը իրականացնելու համար: Իր մասնակ-ցութիւնը պիտի ըլլայ ոչ միայն բարոյական, այլ և նիւթական, և պիտի ըլլայ մօտաւորապէս այնքան, որքան Հ. Հ. Միութիւնը ծրագրած է գոյա-ցընել հիմնադրամը:

ՀԱՄԱԺՈՂՈՎԻ ՃԱՇԿԵՐՈՅԹ

Ճաշկերոյթին զլիաւոր խօսողն եղաւ Տոքթ. Տէր Ներսէսեան, որ աւելի ընդարձակեց նախորդ երեկոյ Հայ արուեստի մասին տուած իր բացատրու-թիւնները: Ան ըսաւ որ առաւել ծանօթութիւններ Հայ Արուեստի և ընդհան-րապէս մշակութային արժէքներու մասին, մեծապէս պիտի ծառային մըլ-տանյնաւորելու հայկական արժէքաւոր ժառանգութիւնները ներկայ սերուն-դին մէջ:

Հարվըրտ Համալսարանի ներկայացնողն էր Ռէյլիմ Պէնտիք-Ամիթ, նա-խագահ Նաթան Մ. Բիւդիի օգնականը: Անիկա բերաւ բարեմաղթութիւնները համալսարանին և անոր նախագահին, և անգամ մը ևս շեշտեց Հարվըրտի գործակցութեան մասին, և նշեց համալսարանին փափաքը, մնայուն ուսումնա-ծրագրի մը հաստատուիլը այնտեղ, առաջնորդութեամբը աշխարհածանօթ գիտնականի մը, որ զլիաւորէ Հայկաբանական Ուսմանց Ամպիոնը:

Ռեբիշ խօսողներ եղան Վեր-Ա. Ա. Պետիկեան, փրոֆ. Ն. Ճոյայ և Ռի-չըրտ էլթըն, Միլուօքիէն, Ռիւսը, Սեզանապետութիւնը վարեց Տոքթ. Արա Աւագեան, որ նաև ամփոփ կերպով ներկայացուց ներկայ կացութիւնը և ակնկալութիւնները Հ. Հ. Մ. Ի և Հարվըրտի Ամպիոնի նիւթական ծրագրին:

ՀԱՄԱԺՈՂՈՎԻ ՈՐՈՇՈՒՄՆԵՐ

Ղեկավարներու Յանձնախումբի համաժողովին ըրած տեղեկատուութեան մէջ յայտնուեցաւ որ Միութեան ֆանքերով Հարվըրտ Համալսարանի մատե-նարանին հայկական հաւաքածոյին վրայ աւելցած են 1500—է աւելի հատոր-ներ: Այս գիրքեր եկած են հետեւեալ ազգայիններու հաւաքածոնքէն—Տոքթ. Յովհաննէս Մովիկեան, Տիրատուր Ա. Տիբիճեան, Ա. Նազար, Գար-րիէլ Մ. Փափազեան, ու Տէր և Տիկ. Խաչիկ Գալէնտէրեան:

Սահմանադրութեան որդեգրումէն զատ, Համաժողովը որոշումներ տուաւ ընթացիկ ծախուց պիւտճէին և ուրիշ կազմակերպչական Հարցերու մասին, այդու ճամբան բանալով աշնան տեղի ունենալիք նիւթական պըշա-ւին: Համաժողովը որոշեց նաև պատրաստել գրադէտներու, գիտնականնե-րու, ուսուցիչներու և հայկաբանական ուսմանց աւանդներու անուանա-ցանկ մը, ինչպէս նաև հայագիտական նիւթերու մասին կատարուած ներ-կայ և անցեալ ուսումնասիրութեանց ընդհանուր ցանկ մը: Նաև որոշուե-ցաւ հրատարակել հաւաքոյթներու ընթացքին արուած բանախօսութիւններն և ուսումնասիրութիւնները: Ասկէ զատ, կազմակերպել հայկաբաններու մի-ջազգային համաժողով մը Հարվըրտի մէջ:

ՂԵՅԱՎԱՐՆԵՐՈՒ ՅԱՆՁՆԱՆՈՒՄՔ

Այս մարմնին ընտրուեցան երեք նոր անդամներ — Գրիգոր Ածածեան, Գէյմպրիճէն — Մէս —, ձէյմզ էթմէքճեան, Նիւթընէն — Մէս —, եւ Եղուարդ Մարտիկեան, Տիթթոյթէն — Միչ —: Նոր շրջանին համար վերընտրուած անդամներն են՝ Քաճառ Յոլակ Ամիրեան, Գրուքլայնէն — Մէս —, փրոֆ. Ռիչըքս Ն. Տրայ, Հարվըրտ Համալսարանէն, Ռիչըրտ Մալխասեան, Գեյմոնթէն — Մէս —, փրոֆ. Մանասէ Կ. Սեւակ, Փենսիլվանիա Համալսարանէն եւ Օր. Զապէլ Թաւմիզեան, Իրուքլայնէն — Մէս —:

Դեկավարներու Յանձնախումբի շարունակող միւս անդամներն են՝ Տոքթ. Այրա Աւադեան, Ուէնթընէն — Մէս —, Վեր. Անդրանիկ Ա. Գետիկեան, Լիոնիայնէն — Ն. Ճ. —, Հայկ Տէր Մանուէլեան, Ուոթըրթաունէն — Մէս —, Կ. Ճան Կրէյլըրի-Վահկացի, Ուոթըրթաունէն — Մէս —, Ճ. Մարք Յօլլիկեան, Մէլփըրքտէն — Մէս —, Մանուէլ Ս. Երնկ, Գրուքլայնէն — Մէս —, եւ Զօրաւար Սարգիս Մ. Զարգարեան, Արիւնկթընէն — Մէս —:

ՅՈՒՅԱԴՐՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ՅԱՆՁՆԱՆՈՒՄՔԵՐ

Համագլխին Հայագիտական Խիութեան Երկրորդ Տարեկան Համաժողովին ի պատիւ, Հարվըրտ Համալսարանի Ուայտնըր Մատենարանը ցուցադրութեան հանած էր հայերէն գիրքերու եւ ձեռագիրներու հաւաքածոններ առնուած Հարթֆըրտ Սէմինէրի Ճասուսէյլընի, Ուէլլըմ Գէնտիք-Սմիթի եւ Ֆրիլոյ Հօֆըրի սեփականութիւններէն:

Համաժողովի պատրաստութեան կարգադրութիւններու ատենապետներն էին ձէք Կիւվէեան եւ ձէյմզ Գունտաքճեան: Համաժողովի այլ յանձնախումբերու ատենապետներն էին, Զօր. Սարգիս Մ. Զարգարեան, Ընտրողական Յանձնախումբի, Հայկ Տէր Մանուէլեան, Մահմադրութեանց եւ Կանոններու Յանձնախումբի, Ռիչըրտ Մալխասեան, Նոր Հարցերու եւ Որոշմանց Յանձնախումբի, եւ Մարթին Մարթինեան, Վերատեսուչ Յանձնախումբի:

2000 ՏԱՐՈՒԱՆ ՀԱՅՎԱԿԱՆ ԴՐԱՄՆԵՐ

Զեխական թերթերուն համաձայն Զեխոյովաքիոյ Մոռա քաղաքին ժողովուրդը Լոմ գիւղաքաղաքին մէջ, պեղումներու ընթացքին զանուած են Արշակունիներու շրջանէն մտառղ դրամներ, որոնք կը պատկանին Միհրչաա Ժ., Գ., Դ., Օրօտէս Ա., Վաղարշակ Գ. եւ անձանօթ թաղաւորներուն: Այս արքաները իշխած են ժողաւորապէս 123 Ք. Ա. մինչեւ 191 Ք. Վ.: Դրամներուն մեծութիւնն է՝ 5, 5, 7 եւ 13 միլիմետր: Ասոնց մէկ երեսին վրայ կը գտնուի այս թաղաւորներուն պատկերները եւ միւս կողմն ալ նետի պատկաններ, փրիլի, ձիւ, եղնիկի, Նանէի (Աթենասի) եւ Յաղթութեան դիցուհին՝ Թեաւորուած Նիկիին պատկերները:

Այս կարեւոր գիւտը մեծ զարմանք պատճառեց հնարաններուն եւ դրամագէտներուն, որոնք կրցան ճշդել որ, հռոմէացի դիմաւորներու Արշակունիներու դէմ երկար պատերազմներ մղելէ յետոյ, այս դրամները աւարտուելով Գահեմիա բերած են:

Այս նոր յայտնաբերուած դրամները ներկայիս կը գտնուին Փրակայի Թանգարանին դրամագիտական բաժնին մէջ եւ կը քննուին դրամագէտ Տոքթ. Շտեփանքովայի կողմէ:

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ Է.Մ.Ը.Մ.Ի ԵՐՁ. ՎԱՐՉՈՒԹԵԱՆ ՆՈՐ ԿԱԶՄԸ

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ ՄԵՐ ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՄԱՍՆԱՃԻԻԳԸ,
ԹԻԻ 52 ԵՐՁԱՐԵՐԱԿԱՆՈՎ ՄԵՁ ԿԸ ՏԵՂԵԿԱՑՆԷ

Աքեմբ 28 Հոկտ. 1956

Պատուարժան Վարչութիւն Հ.Մ.Ը.Մ.Ի

Սիրելի եղբայրներ,

Միութեանս 21 Հոկտ.ին գումարուած 29-րդ Պատգ. Ժողովէն ընտրուած Երջանային Վարչութիւնը իր դիւանը կազմեց եւ պաշտօնները սրռչեց հետեւեալ կերպով:

Ատենապետ՝ եղբ. Պատրիկ Սարգիսեան, Փոխ-Ատենապետ եւ պատգէթի լիազօր՝ եղբ. Ստեփան Նշանեան, Ատենազպիր՝ եղբ. Գանիէլ Գանիէլեան, Փոխ-Ատենազպիր եղբ. Հրայր Գէօթէլեան, Գանձապետ եղբ. Յարութիւն Սվաղլեան, Սկսուտ խնամակալ՝ եղբ. Լեւոն Գայեան, Պատգէթի լիազօրի օգնական՝ եղբ. Լեւոն Պաշտուրեան, Տութպօլլի լիազօրներ՝ եղբ. Աւետ Պաշտուրեան եւ Անդրանիկ Գոնայեան:

Ընտրեց նաեւ Մշակութային Յանձնախումբ մը, կազմուած եղբայրներ Գ. Սարգիսեան, Լեւոն Գայեան եւ Ժիրայր Գիւղէլեանէ:

Փամանակ չի կորոնցնելու համար այսու կը հրահանգենք մասնաճիւղերու Պատն. Վարչութիւններուն, որ անմիջապէս ընդ. Ժողով գումարելով, ընտրեն իրենց նոր տարելըջանի վարչութիւնները եւ անոնց կազմը ժեզ յղեն առ ի վաւերացում համաձայն Երազիր-Կանոնազրի յօդուածներուն:

Յարգելի պատգամաւոր եղբայրները բերանացի տեղեկութիւններ պիտի տան ընդհ. Ժողովներուն 29-րդ Պատգ.ի աշխատանքներու մասին իսկ Պատգ. պաշտօնական ատենազրութիւնները պիտի ղրկուին առաջին աւթիւ:

Մաղթելով փայլուն եւ օգտակար գործունէութիւն մեր բոլոր մասնաճիւղերուն:

Սերայրակամ ողջոյններով
Հ.Մ.Ը.Մ.Ի ՅՈՒՆԱՍՏԱՆ ԵՐՁ. ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՊԱՏԿԵՐԱՆԱՂԵՐ

Հայաստանի պատկերախաղի կեդրոնը բոլորեց իր հիմնադրական երեսունամեակը: Ոչ միայն ընտիր դերասաններ, այլ նաեւ ճարտար բեմադրիչներ ունեցած է Հայաստանի պատկերախաղի կեդրոնը: Ոչ միայն Հայաստանի այլ նաեւ Պորհրդային Միութեան միւս երկիրներուն մէջ ամենէն աւելի փնտուած են հայկական պատկերները:

Ասոնց նիւթը կը քաղուի հայ դրականութենէն «Պեպոյ», «Դաւիթ Բէկ», հայ բնաշխարհէն (Սեւանի ձկնորսները, Լեւոնային արշաւը) եւ դիտութենէն Վանաւոր պատկերները հետզհետէ կը բռնեն միւսներուն տեղերը:

Փունաւոր կերպով պիտի ներկայացուի Երբվանդատէի «Պատուի Համար»ը:

DAUASART

AÑO 4 - N° 44

ENERO DE 1957

BUENOS AIRES

UN nuevo año. Un paso adelante en el camino de la vida. Alegría de vivir, fe en lo que vendrá. Siempre la mirada adelante, aprovechemos el momento para analizar los propósitos que nos han de servir como meta de nuestro derrotero inmediato. Refirmámonos a nuestras ansias de superación y perfección. Ya sabemos que ese afán de mejorarse es el norte más seguro de la brújula de la vida. Podríamos concretar en estas palabras el supremo ideal que ha de ser la síntesis forzada de nuestra acción, una voluntad de un futuro mejor, como contraste de una situación actual imperfecta. Nada puede dar una sensación de felicidad más íntima y plena que comprobar un grado superior en el perfeccionamiento de sí mismo. Todas las satisfacciones, de cualquier naturaleza que ellas sean, quedan anuladas ante el propio sentimiento de avanzar, pleno el cuerpo de bríos, iluminada la mente por una luz que parece irradiar efluvios bienhechores, alegre el ánimo, afectuosas las maneras, imponiéndose por la fuerza de

una acción que esté más allá de todo egoísmo inútil y estéril.

Si hemos hecho nuestro este ideal de "perfección humana", apliquémonos de inmediato a su realización. Nuestra será la vida. La conquista la realizarán aquellos que así lo quieren. Recordemos con Ingenieros que "cada ser humano es cómplice de su propio destino". Hoy mejor que ayer, mañana mejor que hoy, con toda energía, energía que no se agota nunca porque la aviva el fuego sagrado del entusiasmo, pongámonos en acción de inmediato para servir en nosotros mismos a esta causa de la humanidad.

Un Nuevo Año

Cada mañana al llenar nuestro pecho con aire puro y fresco de las primeras horas del día, de frente al sol naciente, manantial de profundas energías y mirando al cielo azul e infinito, pronuncemos estas palabras que nos servirán de permanente incentivo: "Voy cada vez mejor y haré todo cuanto esté a mi alcance para que así sea, hoy, mañana y todos los días".

EDITORIAL

Armenia y sus Denominaciones

Por RAFFI MIRAKIAN

Desde los más antiguos tiempos históricos hasta comienzos de la Edad Media, Armenia recibió nueve nombres. Según parece, cinco le fueron dados por naciones extranjeras y los otros cuatro, por ella misma.

Ararat, Nairí, Togarma, Arminia y Armina, fueron nombres dados por naciones extranjeras. En cambio las denominaciones propiamente nacionales son: Urtú, país de los Kasdi, Urartú y Hayastán.

Entre todos los nombres, seis se deben a la situación geográfica del país, tales como: Urtú, Ararat, Nairí, Urartú, Arminia y Armina. Dos provienen de nombres de divinidades, son: país de los Kasdi y Hayastan. Uno solo, Togarma, es un nombre propio de persona.

Hablaremos, ahora, en detalle, de cada uno de estos nombres.

UR T U

Los acadios usaron este nombre para denominar a la Armenia de los siglos XVI o XVII a. de J. C. La palabra significaba: país alto, país elevado. Por este nombre comprendía toda Armenia.

"U" significaba montaña y "tú", distrito, país. Tendríamos de esta manera, que Urtú significaba 'país de montañas'.

Se puede pensar también, que la forma Urtú era la corrupción de Urartú, que significaba "montañas elevadas".

Aunque el nombre Urtú pertenece al armenio primitivo, no lo encontramos entre las palabras del idioma na-

cional, probablemente por haber caído en desuso. En cuanto a lo que se refiere a los asirios, vemos que en la Gran Inscripción de Sargón del palacio de Korsabad, Rusas primer rey de Urartú está mencionado como habitante del país de Urtú, que encerraba también al país y al pueblo de Acadia.

A R A R A T

Este nombre fué dado a Armenia por el escriba sagrado de la Génesis. Es un nombre semita, usado solamente por las naciones de Sem. Por eso es que esta denominación parece tener un origen independiente. No es posible encontrar para ella una etimología que tenga un fundamento seguro.

Puede ser, que como en semita la palabra "ar" significa montaña, el término Ararat haya querido significar "montañas agrupadas".

Ciertos pasajes de la Escritura Santa, nos permiten entender que Ararat, es un país montañoso que está al norte de la Mesopotamia.

Encontramos esta denominación en los siguientes pasajes de la Biblia: 1º Génesis: "Y el arca se detuvo sobre las montañas de Ararat"; 2º Libro II: "Adramelech y Sharezer se salvaron en el país de Ararat"; 3º Jeremías: "Reunieron contra ellos los reinos de Ararat, Mini y Ashkénaz"; y 4º "Sus dos hijos los mataron y se salvaron en el país de Ararat".

El Ararat de la Santa Escritura, presenta dos caracteres, el primero, es largo y geográfico, el Génesis; el segundo, es estricto y político. Estos son los cuatro pasajes de la Biblia. El segun-

do carácter, se refleja desde 735 a 518 a. de J. C., en el reino de Urartú, que ocupaba la parte geográfica del Ararat, mencionado en el Génesis.

La misma denominación bíblica del libro de los Reyes, se encuentra en la versión armenia del "Septante". En lo que concierne al pasaje de Tobías, la versión armenia lleva una vez la palabra "Hayk" (Armenia).

Según los anales de Sargón, el país de Urartú era limítrofe del de los Muski (Armenia Menor). Es evidente por lo tanto que, como la ciudad de los Bizantinos estaba situada en Ararat-Urartú-Armenia, el Ararat de la Biblia no podía ser otro que Armenia, tal como ella se presenta a nuestros ojos a comienzos del siglo IV después de J. C., al menos en cuanto a su parte occidental.

Sin embargo, por el nombre de Ararat, Ararad y Ayrarat, los escritores armenios, comprenden generalmente una gran provincia del centro de Ar-

menia (más precisamente al noroeste). Algunos también lo califican de Canl tón.

Esta provincia era la propiedad, el dominio y la residencia de los reyes Arsacidas de Armenia.

¿Cuál era el origen de la apelación Ararat para estas provincias? La identidad de los elementos gráficos que componen esta denominación con aquellos que existen en la Biblia, es un signo manifiesto de que este nombre no era nacional. Sus variantes "Ararad" y "Ayrarat" (usadas por Moisé de Khorene), no demuestran que existía en Armenia durante los tiempos paganos; al contrario, ellos nos dan motivo para pensar de otra forma. "Ayrarat" es la forma Armenia de Ararat que se usa en la Biblia.

Un hecho histórico nos demuestra el verdadero estado de cosas: Moise de Khorene nos habla de una planicie de Ayrarat". Estas palabras están desprovistas de todo fundamento histórico. Por otra parte no hay ninguna relación entre estos dos nombres propios tanto desde el punto de vista histórico o mitológico como filológico, y la parte final del nombre.

Debemos decir también, que entre las denominaciones Ararat y Urartú, es difícil establecer una relación histórica y filológica aceptable. Aún en la hipótesis absurda de que el nombre Ararat proceda del nombre Ara (Ara era una personalidad mitológica); la denominación Urartú era en un principio propia del cantón Caranite (el distrito actual de la villa de Erzerum) siendo revelada en el siglo IX a. de J. C.

Filológicamente hablando, la palabra Ararat es de origen semita y Urartú de origen indo-europeo.

Ar y Ur, primeras partes de estos dos nombres, pueden tener una relación filológica, pero la segunda parte del primero arat, es desconocida y no corresponde etimológicamente a la se-

Todos los del Sud
preferen
prendas Sport

Sporting Club

SPORT

Avda. MONTES DE OCA 965 T. E. 21-1123

gunda parte del segundo nombre, artú. Por lo tanto, debemos pensar respecto a estas segundas partes, que no hay más que una simple asonancia. Es cierto que cada uno de los dos nombres tiene un origen separado e independiente sobre dos terrenos geográficamente y filológicamente distintos.

Hay motivos para pensar que la palabra Urartú debió producirse después de la época en que la palabra Ararat tuvo origen en el nombre Ara, un rey de leyenda de la Antigua Armenia, contemporáneo de Semiramis.

No hay ninguna probabilidad de que el nombre Urartú haya surgido antes que la palabra Ararat, haya sufrido alteraciones y se haya mantenido en el seno de la familia armenia hasta el siglo V después de J. C., época de la traducción de la Biblia al idioma armenio.

Desde el reino de Darío I, hasta el siglo mencionado, Armenia había recibido dos nuevas denominaciones; durante este lapso, las vicisitudes po-

líticas incesantes impidieron la conservación intacta de la palabra Ararat.

Herodoto menciona a los "Matianenses, los Saspirese y los Alarodienses"; pero éstos debieron ser habitantes de un distrito o de un cantón más o menos extendida, pero es imposible precisar cuál. Si el nombre "Alarodienses" era mencionado entre los otros dos, debemos recordar que éstos eran los habitantes de la provincia de Ararat. Si esta suposición no se puede afirmar, tampoco se puede negar. La denominación "Alarodienses" no era de origen independiente, sino una forma corrompida o la variante del nombre "Urartienses".

No podemos suponer que el nombre Ararat, dado por los hebreos, haya sido usado por los armenios paganos, como no podemos admitir que el nombre Ararat tenga su origen en un rey ficticio llamado Ara.

San Gerónimo que escribía en la época de los primeros traductores armenios, dice en sus "Comentarios de

PIELES

MODELOS

FINAS

REFORMAS

PELETERIA "PAPAZIAN"

SUIPACHA 942

T. E. 32.0705

BUENOS AIRES

Isaie: "Ararat es una planicie de Armenia atravesada por el Araxia. Esta región es de una fertilidad increíble, está situada al pie del monte Taurus. Cuando el diluvio terminó, el arca en el que se salvó Noé con sus hijos, no se detuvo sobre las montañas de Armenia, generalmente llamadas Ararat, sino sobre las altas montañas del Taurus, que son vecinas de las planicies de Ararat". Así según San Gerónimo, por el nombre de Ararat se comprendía toda Armenia y según Moisés de Khorene, llama "comarca de Ararat" a la mayor parte del territorio armenio que pertenecía al reparto hecho por Persia, donde reinaba Hosrov III.

Hay que hacer notar, que cuando Armenia fué cristiana, este nombre era usado tanto para una parte como para todo el país. Antes de la conversión al cristianismo, los escribas paganos daban al país un sólo nombre, el de Armenia.

Creemos no equivocarnos al afirmar que Armenia, habiéndose proclamado

cristiana en el año 305, en esta época el nombre de Ararat —que en la Santa Escritura se usaba para indicar a Armenia—, se daba también a la provincia real. De esta manera, los miembros del clero que jugaban un rol importante en los primeros lustros de la conversión de la Nación y del rey Tiridates III, no ignoraban que el Ararat de la Santa Escritura designaba a Armenia o a una parte de ella (es decir Gordiana). Asimismo, el rey y el pueblo, hablan querido honrar la provincia real donde estaba situado el monte Masis, dándole el nombre de Ararat.

De todo lo que precede, se desprende que la denominación "Ararat" es una creación hebraica.

PAIS DE LOS KASDI

Se llamaba también país de los Haldi. El nombre "Kasdi" significa "Adoradores de Dios que da la luz". El nombre Haldi en las inscripciones cuneiformes tiene el mismo significado, es la forma corrompida de Kasdi.

La Biblia cuenta que "Haran murió delante de su padre Tarah en el país de su nacimiento, Ur de los Kasdi". (Según el texto original hebraico).

En los monumentos cuneiformes de Urartú, la gran parte de los pueblos de Nairi-Urartú, reciben el nombre de Haldi. No puede haber duda de que Kasdi y Haldi sean un mismo nombre, que derivan de la divinidad suprema de los armenios en la antigüedad.

La conducta de los pueblos de la antigüedad correspondía a la actitud de sus divinidades. Por lo tanto es natural, que si los armenios primitivos reconocían a Kasdi o Haldi como a su dios supremo, se reconocza como su pueblo. Puesto que tal era el estado de cosas, era lógico que llamaran país de los Kasdi al que ellos habitaban.

Las inscripciones cuneiformes urartu-armenias, nos hacen conocer el país

Ahora
Memoria

"EL PORVENIR"

Presente en el
"NUEVO ESTUDIO"
los libros

HILOS y
SEDALINAS

Tomásito

VENTAS
ORDENAR
AL POR
CANTIDAD

El. Chakobian e hijos
ARMENIA 437 - 48 - 3054

de los Kaesdi bajo la forma de país de los Haldi, sin duda por la única razón de que todo el antiguo país armenio era consagrado al dios Kasdis-Haldis, que era de propiedad exclusiva de este pueblo.

Dejándonos guiar en nuestra búsqueda por la antigua tradición hebráica y por las inscripciones cuneiformes de los asirios y urárticos, vemos que existía en la antigua Armenia una ciudad y un distrito o país llamado Ur. La ciudad era, seguramente, "la plaza fuerte de Uras" mencionada en la "Stele" de Semsiraman IV, rey de Asiria. Era sin duda, el distrito de esta ciudad al que Argistis I, rey de Urartú, en su Gran Inscripción llama "país de los urianos". Este rey no ha mencionado la ciudad de Uras o Ur, aunque el nombre de dicho país debía derivar del nombre de esta ciudad. El país de los urianos debe ser identificado con el cantón de Arénik, situado sobre la margen izquierda del curso medio del Araxia y al sur de la provincia de los Siunik. Otra prueba de que Armenia era el país de los Kasdi, nos la da el nombre propio de "Nairi" o "Nahrí", que era el de la antigua Armenia, nombre que se usaba también bajo la forma de "Nahor".

Los antepasados del pueblo hebráico sabían por lo tanto que el país de los Kasdi estaba situado al Norte y más allá de la Mesopotamia. Sin embargo, según todas las apariencias, la vieja tradición ha debido sufrir un cambio en una época reciente, al punto que en el siglo V antes de nuestra era y desde los tiempos de Ezdra, los Kasdi armenios y su país de la antigüedad, habían perdido todo lugar en el recuerdo hebreo.

Xenofonte había visto en Armenia soldados a los que dió el nombre de "Caldeos", pero éstos no eran otros que los Haldi de Gordiana. Los escribas occidentales que habían cono-

cido muy bien a los caldeos de Babilonia, dieron la denominación de Caldeos a todos los Haldi, que se declaron tales, más allá de los límites septentrionales de la Mesopotamia, puesto que estos escribas no se vieron en condiciones de captar la diferencia entre los unos y otros que existía etnográfica y gráficamente.

Los reyes de Urartú, Ispuinis y Minuas I, en su Inscripción de Ordenamiento de los Sacrificios que hizo grabar en el año 805, mencionando a los señores de Haldina y determinando los sacrificios en honor de estos dioses.

Digamos que estos Señores Divinos, nos recuerdan a los genios armenios de la Edad Media y que se llamaban Kach, que estaban considerados como supervisores de Armenia.

Como la denominación "Haldina" tiene el sentido de país de los Haldis, es evidente que los antiguos armenios o bien las poblaciones de Nairi-Urartú, llamaban a su país por el nombre de Haldis, que era su divinidad suprema. Tenemos por lo tanto el derecho de decir, que como en la antigüedad el nombre de esta divinidad era Kasdis, el país debía llamarse "Kas-dina", país de los Kasdis.

La denominación étnica era Kasdi-Haldi. Ya que Argistis I y su hijo Sarriduris II, reyes de Urartú, en sus Primeras Inscripciones históricas, llaman "Haldi" a casi todos los pueblos de Nairi-Urartú. Esta denominación revestía un carácter más étnico que religioso.

Los reyes de Urartú recibían el nombre de Haldi.

NIRI, NAIRI, NA'IRI, NAHRI, NARA, NA'RI

Del término Narú (río) común a las lenguas semíticas, casi toda la extensión de Armenia Mayor se llama "Ríos", es decir país de los ríos. Entre

estas variantes, la de Nahri debía ser la más usual puesto que la usa Nahor, antepasado de Abraham, uno de los primeros padres del pueblo hebraico.

El primero entre los reyes de Asiria que utilizó una denominación en idioma semítico, fué Salmanasar I, que usó el nombre de Niri. Muy probablemente esta es la contracción de sus congéneres, Nairí y Na'iri. Niri nos indica las localidades vecinas de las fuentes de la rama occidental del Tigris. Sin embargo, con Tiglatpilésés I, la denominación Nairí comenzó a usarse en la locución "país de Nairí". En efecto, vemos en la Prisma de este rey, que varios países están comprendidos bajo este nombre y las dinastías de varios distritos pertenecen al país, o países, de Nairí. Entre estos países, el de Deaini, que era el país de los Dia'uhini, de los monumentos cuneiformes de Urartú, que estaba situado al Sudoeste del cantón de Garamite y según las indicaciones dadas por las inscripciones descendía de la derecha del curso medio del Arsanias, abarcando las dos partes del cantón de Tarenite, a la derecha y a la de Deaini, debía también formar parte del país de Nairí. Izquierda del mencionado río. El distrito de Urartú, al Noreste del país

Doctor
ANTRANIK EURNEKIAN
Cirujano

Especialista en Neurocirugía
(Actualmente en los EE. UU.)

Cnel. N. Vega 5531 - 54-0765

Este mismo rey, en su "Inscripción de la gruta de la rivierra Subnat", menciona un mar de Nairí, que era sin duda el mar Bznunik; puesto que al Norte de este mar se descubrió una inscripción del mencionado rey en la que dice que conquistó "el país de Nairí".

En su carta al dios Assour, Sargón coloca la palabra Nairí como sinónimo de Urartú y llamó a Ianzou, el reyzeulo de Hubuskia, rey de Nairí.

Es así que la gran parte de Armenia Mayor recibe la denominación de Nairí. Como los reyes de Asiria no habían hecho expediciones al país comprendido entre el Araxia y el Kour, no podemos saber si lo consideraban parte de los países de Nairí.

En cuanto a las inscripciones de Urartú, vemos que Sariduris dice "Saridur, rey de Nairí, rey de reyes...". Aunque estas palabras indican que este rey, reinaba sobre un vasto país, no sabemos qué valor tenía para él la palabra Nairí.

Ispuninis, en la inscripción grabada sobre la columna azul de Sidek, se llama a sí mismo, rey del país de Nairí. Por otro lado Minuas I, llama a su padre rey de Nara. La forma étnica de la denominación Nairí o Nara no se conoce.

(Cont. en el próximo número)

REFUTANDO AL DIARIO "DJUMHURIET"

El diario "Djumhuriet", uno de los más importantes de Turquía, con el título "Queremos aclarar un punto oscuro de nuestra historia deportiva", escribe un artículo en el que pregunta, qué atleta turco participó en la Olimpiada Mundial de Londres en 1908 y agrega, que en la de Estocolmo en 1912, han participado dos atletas armenios, Vahram Papazian y Meguer Meguerian representando a Turquía en forma no oficial. Para este diario, Turquía participó oficialmente en la Olimpiada de París, en 1924.

En el número anterior de "Navasart", en la sección en armenio, habíamos refutado las manifestaciones de "Djumhuriet", en los siguientes términos:

1º En el año 1912, el diario armenio deportivo "Marnamarz" y Vahram Papazian, testifican que Turquía ha tomado participación oficial en dicha Olimpiada.

2º En la Olimpiada de Estocolmo, además de la participación de los atletas arriba mencionados en representación de Turquía, se encontraban pre-

sentes en forma oficial representando a su país, el embajador turco en Suecia y el señor Selim Serré, delegado de la Federación Atlética de Turquía. Este es otro testimonio.

Conforme a la reglamentación de las Olimpiadas Internacionales, los atletas Vahram Papazian y Meguer Meguerian llevaban los colores nacionales de Turquía, así como los demás atletas llevaban los de sus países respectivos.

4º La participación oficial de Turquía se testifica, además (por la publicación del siguiente artículo del Comité de las Olimpiadas Internacionales:

"Cada nación que desea participar en las olimpiadas internacionales, tiene la obligación de cumplir con los siguientes requisitos:

a) Inscribirse en el Comité Atlético Internacional, cuya sede se encuentra en Lozana (Suiza).

b) Las Olimpiadas Internacionales se realizan cada cuatro años, con la participación de los atletas amateurs de las naciones inscriptas.

c) Sólo podrán participar de las

"KARATEX"

A. KARAGOZLU e HIJOS

TINTORERIA, ESTAMPERIA Y TEJIDOS

Av. de los Constituyentes 7550

T. E. Prov. 72 - 3264

Villa Dihel - San Martín

Olimpiadas Internacionales aquellos atletas que son nativos o naturalizados de los países que representan y que reúnen todas las condiciones técnicas requeridas”.

Con todos estos testimonios y muchos otros, se justifica que los dos atletas armenios, han participado en 1912 en Estocolmo representando oficialmente a Turquía, de acuerdo a las reglamentaciones legales de las olimpiadas.

En consecuencia, Turquía participó oficialmente en la Olimpiada de Estocolmo, y no en forma extraoficial, como dice dicho diario.

Con respecto a otra pregunta del diario “Djumhuriyet”: “¿Qué atleta turco participó en las Olimpiadas de Londres, en 1908?”.

Si en el año 1912 no pudieron preparar atletas turcos enviando a dos armenios, como pueden haber tenido atletas en condiciones físicas adecuadas, cuatro años antes, en la Olimpiada de Londres, en 1908?

Solamente, durante esta época, había en Turquía atletas destacados de

nacionalidad armenia y griega. Por cuanto, éstos han sido los fundadores del deporte en Turquía, así como sus antecesores fueron los de sus países respectivos, por supuesto, antes de J. C.; en Grecia, en Olimpia; y en Armenia, en Ashdishad y Tizavan.

Los armenios a sus olimpiadas las llamaban, Juegos Navasartían. Los griegos, Olimpiadas. Los Juegos Navasartían, estaban dedicados a dos grandes dioses: Anahid y Aramasd.

El artículo aparecido en el diario “Djumhuriyet”, llama la atención del actual embajador turco en Londres, señor Suad Hairí Urgublú. Este solicita informes, al respecto, del Comité Olímpico de Londres. De los archivos de este Comité, encuentra el Boletín de la Olimpiada de Londres del año 1908 y en su página N 182, se constata que en representación de Turquía ha participado un atleta llamado Mulos, de nacionalidad griega.

En consecuencia, se constata lo que afirmamos. Que en 1912, en Estocolmo, Turquía presentó dos armenios;

V Olimpiada de Estocolmo 1912, Turquía representa a nuestro compatriota Vahram Papazian (con Media Luna en el pecho).

y en 1908, en Londres, un griego.

Posteriormente, un cronista turco, señor Kerim-Konak, que ha sido compañero de estudios de Vahram Papazian, en 1912 en el "Robert College", envió al diario "Djumhurié" una nota con el siguiente texto: "Vahram Papazian es mi compañero de estudios de Robert College. Con él en el colegio, corrimos 1.500 mts. o mejor 1.610. Un día me dijo que participará en las olimpiadas de Estocolmo. En seguida, en colaboración con otros compañeros tratamos de conseguir fondos para solventar los gastos. En el pueblo de Ortáqueu, Constantinopla, organizamos un festival para recaudar fondos. Vahram Papazian, al presentarse en el escenario fué estruendosamente aplaudido. Cuando noté que para las olimpiadas su uniforme no estaba en condiciones, le regalé el mío (el uniforme y los zapatos los había comprado en la casa "Baker" y el distintivo consistente en una media luna y estrella, lo hice bordar. Ustedes verán el uniforme en la foto adjunta".

"Esta rectificación, lo hago a los efectos de aclarar un hecho histórico deportivo. Esta aclaración puede ser beneficiosa y será más todavía, cuando Vahram Papazian la lea y se acuerde del uniforme que le regalé. Entonces, comprenderá que este compañero que desde pequeño fué su amigo, y que ha practicado con él atletismo, no se ha olvidado de su compañero del "Robert College", y por ello se alegrará".

Aquí vemos, que Kerim Konak, compañero de Vahram Papazian, viene a constatar lo que hemos dicho: que en las olimpiadas de Estocolmo, en 1912, los dos armenios han participado en forma oficial, representando a Tur-

quía en dichos juegos.

Recuerdo, que en 1917, los turcos todavía no tenían ningún progreso en deportes. En este año, en el Estadio de Apolon, en Esmirna, en una olimpiada en el que participaban el Club Deportivo Altai (turco) y el Club Apolon (griego), participé yo personalmente en representación de la entidad griega. Esta olimpiada interclubes tenía un programa con 17 diferentes pruebas atléticas. El Club Altai, solamente ganó en la carrera de 1.500 mts. por intermedio del atleta llamado Osmán.

Como se nota, los turcos eran muy inferiores en deportes, en relación a las minorías existentes (1).

SPORTMEN

(1) NOTA: Constantinopla (Istanbul), anteriormente capital de Bizancio, en 1453 fué conquistada por el emperador otomano Fatih Sultán Mehmed II, derrotando al rey de Bizancio, Constantino Paleologo. Este conquistador, teniendo en cuenta la cantidad numerosa de armenios y griegos en dicho territorio y sus condiciones destacadas en el campo de las ciencias, artes, cultura e industria, con un decreto especial (ferman) dispuso el libro desenvolvimiento de esas dos minorías. Permitió además, la creación de patriarcados armenios y griegos.

Desde esa fecha, gracias al elemento cristiano (armenios y griegos), este país ha tenido grandes progresos en todos los campos y así como en deportes.

El año 1453, fecha de la conquista de Constantinopla, señala en la historia, el paso de la Edad Media a la Moderna.

EL MAESTRO ARMENIO

No es exageración afirmar que la existencia de Armenia, a pesar de las dificultades que en su desarrollo afrontó, se debe principalmente a la acción tesonera y fecunda del maestro armenio.

Desde tiempos inmemoriales, nuestro pueblo recuerda con cariño a esa esforzada persona, portadora de una misión sagrada, que sin pedir absolutamente nada en recompensa, todo lo daba por la Patria. El cuadro era sencillo: en una humilde casucha del pueblo, un "tonir" y alrededor, un hombre cariñoso, en sus rodillas un libro, y los hijos de los campesinos vecinos, atentos y escuchando llenos de fe las sabias palabras que aquél pronunciaba. Se destacaba en el grupo el aspecto particular del maestro. Su vestimenta era modesta y parecía expresar la existencia de un hombre abandonado. Se adivinaba en él una ternura infinita, que se manifestaba cada vez que se dirigía a sus niños y que apenas podía disimular cuando se rendía a la necesidad de un castigo. Su palabra era dulce y, más que el cerebro de los pequeños, parecía estar destinada a su corazón.

El maestro armenio era un verdadero misionero, que realizaba un apostolado sagrado. No necesitaba de título habilitante para desempeñar su cometido. Enseñaba con el corazón, llevado por su infinito amor, sin atenerse a más reglas que a la conciencia de su elevada misión. Nada tenía que cobrar, porque trabajaba para un gobierno que todavía no existía. Y él mismo se consideraba imprescindible en el establecimiento de ese gobierno. Por eso trabajaba con tanto fervor.

El maestro armenio era un patriota que, para realizar su noble ideal, había elegido el camino de la educación popular, seguro de que una cultura superior es el arma que hace invencible a la raza. En su larga historia, llena de vicisitudes, Armenia de-

bió lamentar la ausencia de muchas cosas; pero jamás le faltaron maestros. El maestro armenio estuvo siempre presente y nunca dejó de cumplir con su patria, sirviendo con abnegación allí donde un grupo de niños reclamaba alguien que le hiciera conocer las letras de Sahag y Mesrob. Podía ser el labrador, o el carpintero, o el soldado, o el escritor, que abandonaba su tarea silenciosa para dedicarse al sacrificado trabajo.

El maestro armenio fué un héroe nacional. El enemigo sabía bien dónde residía la fuerza de esa raza que pretendía eliminar y hostigó siempre al maestro. Por eso, cuando alguna masacre se avecinaba, él era, sin duda, el primero en caer. A pesar de ello, siguió cumpliendo con estoicismo singular. Pero juntó al libro que dice de elevadas aptitudes, debió tener escondido el fusil. Y cuántos maestros supieron morir antes de entregarse y cuántos cayeron con sus alumnos, defendiéndose enconadamente contra el implacable enemigo, que no quería saber nada de libros. Abrieron en esa forma, con sangre de niños y maestros, el camino que conduciría hacia la reivindicación de la patria querida.

En el extranjero, el maestro armenio recogió la hermosa tradición, y los hijos de armenios nunca se vieron privados de aprender el dulce verbo de sus antepasados.

Quienes hemos tenido la inmensa felicidad de haber conocido a un maestro armenio, no lo podremos olvidar jamás, porque él, con sus particularidades, ha llegado hasta lo más íntimo de nuestros corazones, porque de él hemos recibido lecciones de desinterés, de sacrificio y de amor hacia una causa, que nadie nos puede brindar, y porque de él hemos recogido las más bellas cualidades morales, que nos dicen que en el mundo existe algún sublime, que hace llevadera la dura existencia.

ARMEN

Conozcamos a nuestros grandes antecesores

R A F F I

Raffi es el "príncipe" de la moderna literatura armenia. Respetando todas las opiniones, no creemos que este juicio admita discusiones. Ha pasado algo más de medio siglo desde su muerte y sin embargo, continúa siendo nuestro autor más buscado y estimado. Su posición dominante no ha sido aún superada y, en esta primera mitad del siglo XX, gobierna en el mundo del pensamiento y del sentimiento armenio tan poderosamente como a fines del pasado. Todavía están vivos y latentes los grandes ideales que, como objeto de su aspiración y de su lucha, dejó como herencia a sus sucesores y continuadores. Este hecho, por sí sólo, es prueba fehaciente de la excepcional influencia que Raffi ejerció, no solamente sobre sus contemporáneos, sino también sobre las generaciones siguientes, y que, con seguridad, ejercerá también sobre las futuras.

Esa influencia es múltiple, por cuanto así ha sido, ante todo, el mismo Raffi. Como muchos de nuestros beneméritos prohombres, también él fué, en su juventud, maestro armenio, antes de dedicarse total definitivamente a su vocación literaria. En Tavriz y en Aculis educó a centenares de jóvenes, para quienes su singular personalidad fué siempre ejemplo de idealismo y de valentía. Más grande aún fué la influencia instructiva y educativa que tuvo sobre sus alumnos, poniendo a su alcance obras y trozos seleccionados y adornando con éstos las grandes páginas de casi todos los libros de nuestro idioma. En este sentido, se ha revelado como el mejor maestro de nuestras dos últimas generaciones.

También como publicista ejerció evidente influencia sobre sus contemporáneos y parte de la siguiente generación, colaborando en distintas revistas; peor más inmediatamente por medio de artículos literarios que periodísticos. Fué, como es sabido, un hombre retirado de la vida pública, que huyó de la lucha diaria, circunscribiéndose casi siempre en el mundo de las ideas.

Su preferencia fué la literatura, especialmente la novela. Es el "padre de la novela armenia". Apovian, y otros, fueron precursores, y nada más; Raffi es el verdadero fundador. Alishán, Badganian, Turián y Beshigtashlian iniciaron la literatura puramente poética; Sundagián estableció los cimientos del teatro armenio; y estaba destinado a Raffi adueñarse de tales y más elevadas alturas en la novela. Sus obras constituyen toda una literatura, singular por su calidad y cantidad. La vida real, el pasado histórico, el mundo de las ideas, brindaron igualmente temas a su fecunda pluma, y bajo la influencia de su claro talento y potente inspiración, la vistieron con fisonomía artística. El genio literario de Raffi puede revestir acentecimientos del pasado armenio y retratar naturalmente modelos ideales de la vida real. Impregnó a todo eso un espíritu vivo y compuso sus obras eligiendo como su estrella tutelar la libertad del suelo patrio, el despertar de su pueblo y su progreso incontenible.

El literato, el orador y el profeta se han unido en perfecta armonía en la persona de Raffi. Y es por ello que, indiscutible e insuperablemente, fué evidente su influencia sobre las generaciones siguientes, ya sea en el terreno

exclusivamente literario o en otras ramas de la cultura armenia. Todavía vivía el gran novelista, aún seguía produciendo y abriendo surcos en el campo intelectual armenio, cuando ya se volvió sensible, tangible esa influencia en el terreno literario y en la vida pública.

Como todo escritor, también Raffi es profundamente consciente del papel que a él se le ha impuesto. Y es completamente pusto cuando se titula a sí mismo "precursor de una nueva orientación". Expresa también la verdad cuando afirma: "Nosotros no hemos tenido antecesores, sino que hemos arrastrado detrás nuestro a los escritores". Y verdaderamente, Aharonián, Papazián, Muratzián y también Shirvanzadé, y muchos otros, viejos y nuevos prosistas, llevan sobre ellos el sello de la influencia de Raffi. Todavía más; la novela contemporánea armenia, libre de ésta o aquella orientación, hubiera sido incomprensible sin la herencia dejada por Raffi. En esa herencia, ocupa lugar principal también nuestra "moderna lengua literaria", cuyo máximo maestro es Raffi. Nuevamente es él quien, con justificada vanidad, destaca su papel preponderante: "Nosotros hemos sido los primeros en tener confianza en adaptar a la novela el idioma armenio todavía pobre e inculto". Ello se vuelve especialmente comprensible si tenemos en cuenta que Raffi considera el idioma como primera condición de la existencia nacional. El fué uno de los más grandes maestros para las generaciones armenias.

La influencia de Raffi fué grande, y lo es, especialmente porque señaló elevados ideales a su pueblo, principalmente a la juventud, enseñándole a vivir y a morir por ellos. También a la literatura y el idioma están al servicio de la realización de esos ideales, entre éstos ocupa el primer lugar la idea de la patria: creación de la pa-

tria propia, conociéndola perfectamente, amándola indeclinablemente, entregándose completamente a ella. El territorio propio da vida a la nación; la tierra regada con la sangre de los antepasados resguarda la existencia nacional; sin uno es incomprensible lo otro. e aquí el por qué del lugar central que en las obras de Raffi ocupa la idea de patria. ¿Y es posible acaso medir o limitar las gigantescas influencias que en ese aspecto tuvo Raffi sobre las generaciones siguientes, que tiene en la nueva y que tendrá sobre las futuras? Sin ella, sería tal vez incomprensible la historia del progreso del pensamiento armenio en el transcurso de las últimas décadas.

Raffi enseñó no sólo a adorar el ideal de patria, sino que trazó además el camino a seguir para realizar la libertad de la Nación. No estaba cubierto de rosas ese camino. De la historia y de la triste realidad, sabía que la libertad, y especialmente la libertad de la patria, se conquista por medio de la lucha y de la guerra. "Despierta, Armenia": he aquí el grito de Raffi en los campos y en los montes de Armenia, elevado seis décadas antes que nosotros. ¡Y cuántos hombres, arrastrados por ese grito, siguiéndolo atentamente, estuvieron prontos para traer sus vidas en holocausto al altar de la Patria, cuyo sacerdote y fiel custodio fué Raffi inyectó nuevas fuerzas en su pueblo y convirtió los resignados esclavos en patriotas combatientes. Fué el más grande vocero de Armenia y el celoso apóstol que él mismo concibió. Y apenas caídas al suelo, germinaron las semillas que él sembró y tomaron cuerpo las figuras de los venideros héroes nacidos en lo profundo de su alma; de su exhuberante imaginación. En una palabra, fué el padre de la generación revolucionaria, siendo Nalbandián el precursor.

El amor hacia el pueblo es Raffi

como en casi todos nuestros escritores, es la base del amor hacia la Nación y la Patria. El auténtico pueblo, el elemento laborioso y creador armenio es el sostenedor de las ideas que él predicó y el realizador de los planes que concibió. El pueblo, la masa, es también una fuerza, dice Raffi; él no puede tolerar por largo tiempo la ruda mano que le oprime y esclaviza, y, finalmente, se convulsiona; romperá sus cadenas y se librará del yugo del tirano". En ese sentido, arraigó en la vida armenia el amor hacia el pueblo y la necesidad de sacrificarse por él.

Raffi no fué exclusivamente un escritor para la nación armenia, por más grande que hubiese sido su talento creador. Fué el profeta de Armenia. En tal carácter, especialmente es ilimitada su influencia sobre las generaciones armenias, poniendo al servicio de su renacimiento su profética inspiración, a través de su verbo fogoso y de su palabra vigorosa. Nuevamente es él quien tiene la conciencia clara de esa misión, y asemeja el profeta al verdadero poeta, "que sabe el presente, y sabe también el futuro. Los tiempos están en sus manos". Ya en 1874, Kamar Katibá previó ese aspecto en la personalidad de Raffi: "Sois de aquellos poetas —le escribía en una

carta personal—, en quienes vive eternamente el alma divina de los viejos profetas, que palpitan en vos hasta señalar a la Nación su bandera y el camino recto a seguir... Sois aquel poeta mesiánico, a quien buscábamos hasta ahora y no encontrábamos". Palabras proféticas también en su tiempo.

Raffi fué precursor de ideas para el pueblo armenio en general. Con la fuerza de su palabra, con el vigor de las ideas que predicó, pudo derribar los obstáculos levantados por el extranjero ante el pueblo armenio, penetró en el alma de sus compatriotas, dominó en el corazón y en el pensamiento de su pueblo, y lo condujo hacia su renacimiento. Esa influencia es ilimitada en todos los campos de la vida armenia y decisiva, especialmente en el terreno de la cultura. El consiguió imponer respeto al libro armenio dando un gigantesco impulso al amor a la lectura.

Ejemplos similares son singulares en la historia de la cultura armenia. En la glorificación de la misma, es justo que ocupe lugar preponderante el gran armenio y el gran escritor. Para Raffi está asegurado eternamente ese sitio privilegiado en la historia y en la literatura armenia. Es el hijo predilecto de la Patria.

TERRA

— de —

GREGORIO TERTZAKIAN

TINTORERIA Y ESTAMPERIA DE SEDA,

RAYON Y ALGODON

LAPRIDA 1458

T. E. 791 - 8429 y 795 - 0044

Vicente López, F.C.N.G.B.M.

ESTAMP-COLOR

S. R. L.

Capital \$ 350.000 m/n.

TINTORERIA INDUSTRIAL Y ESTAMPERIA

Blanqueo - Teñido - Calandro - Apresto

Gral. Lavalle 2836-68

T. E. 740-2579

Juan B. Justo (F.C.N.G.B.M.)

"ANTEX ARGENTINA"

EDUARDO ATAMIAN

POPLINES

Larrea 667 - T. E. 48-5629

**FABRICA DE TEJIDOS
DE ALGODON**

TEXTIL

MURAD

de Miron Leonian

VICTORIA 781

Hurlingham **F.C.N.G.B.M.**

Doctor
ANTRANIK EURNEKIAN
Médico

Especialista en Nerviosas
Actualmente en los EE. UU.

ARENALES 2189 T. E. 84-6746

FOTO

A P O L O

ESTUDIO

CORDOBA 4671 T. E. 84-8147

ESTUDIO NERSESSIAN

**ECONOMICO . CONTABLE . IMPOSITIVO
ASUNTOS JURIDICOS**

Florida 165
Gal. Gral. Güemes P. 3, of. 343-4

Tel. 30-6877

Roy Junior ★ ★ Baby

**La cámara
super
económica**

Que permite tomar
16 fotos $4\frac{1}{2} \times 6$, con
un rollo común 6-20

AL PRECIO DE UNA SIMPLE!
CAMARA DE CAJON!

ALBERT TRITSMANS, Director - Gerente General

GEVAERT ARGENTINA S. A. de Productos Fotográficos
Bmé. MITRE 1906 - T. E. 48 - 9011 — BUENOS AIRES

ADHESION

DANUBIO S.A.

Tejeteria "Armenia"

SANTA FE 1560

T. E. 44 - 0275

TEX-TRICO

Soc. Resp. Ltda. - Capital \$ 800.000

FABRICANTES DE TEJIDOS

ENGOMADORA DE HILADO

Adminis. y Ventas
LARREA 557

T. E. 48 Pasco 8743
Buenos Aires

EL CISNE

Soc. Resp. Ltda.

BUENOS AIRES

CORDOBA

« NAVASART »
REVISTA MENSUAL

ORGANO DE LA
U. G. ARMENIA DE C. FISICA
GALERIA GRAL. GUEMES
FLORIDA 165 Piso 6º

SUSCRIPCION

Ejemplar suelto ..... 3.— Pesos
Anual ..... 32.— Pesos
Exterior ..... 3.—Dolares

AÑO 4 - Nº 44

ENERO DE 1957

BUENOS AIRES

ALFOMBRAS

SPARTA ATLANTIDA S. A.

INDUSTRIAL Y COMERCIAL

CORREO ARGENTINO CENTRAL (B)	FRANQUEO PAGADO Concesión Nº 5952
	TARIFA REDUCIDA Concesión Nº 5441 R.A.R. @